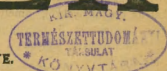


# KÖZTELEK

KÖZ- ÉS MEZŐGAZDASÁGI LAP.

AZ ORSZÁGOS MAGYAR GAZDASÁGI EGYESÜLET HIVATALOS KÖZLÖNYE.



Az országos m. gazdasági egyesület tagjai ingyen kapják.

Nem tagoknak előfizetési díj:

Egész évre 10 frt, félévre 5 frt, negyedévre 2 frt 50 kr.

Megjelenik minden szerda és szombaton.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest (Köztelék),

Üllői-út 25. szám.

Kéziratokat a szerkesztőség nem küld vissza.

## Lapunk megszerezhető:

1. Az Országos Magyar Gazdasági Egyesületbe való belépés által, mi a tagsági nyilatkozatnak aláírása és az **egyesülethez** (Budapest, IX., Üllői-út 25., I. em.) való küldése által történik. Egyesületi tagok a lapot évi tagdíjuk (10 frt) fejében ingyen kapják.

## 2. Előfizetés útján

előfizetési ár egész évre 10 frt  
félévre 5 „  
negyedévre 2 „ 50 kr.

Az előfizetési összegek a „Köztelek“ kiadóhivatalához (Budapest, IX. ker., Üllői-út 25. földszint) küldendők.

## AZ OMGE. KÖZLEMÉNYEI.

### Értesítés az OMGE. tagjaihoz.

Az OMGE. hivatalos lapja a „Köztelek“, az egyesület tagjai közti állandó kapcsolat fenntartása végett, az egyesület tagjainak tagdíjuk fejében ingyen küldeték.

Az egyesületnek azonban a lap fenntartása nagy anyagi áldozatába kerül, azért különös súlyt kell helyeznünk arra, hogy a tagdíjak pontosan befolyjanak, mi célból lapunk mai számához postal utalványlapot mellékelünk a tagdíjak beküldésére.

Ez utalványlapon a hátralékos tagdíjak, alapítványi hamathátralékok valamint adományok a Festetich-szoborra szintén beküldhetők, továbbá a könyv-

kiadó-vállalatra és a Gazdasági Történelmi Szemlére is elő lehet fizetni. Kérjük az utalványszelvényen azt **pontosan megjegyezni**, hogy a befizetés mire történik, mert ezáltal sok kellemetlen levelezés és esetleges perítés kerülhető el.

Az egyesület tagjainak a 1897/8. évi Évkönyv november hóban megküldett; ebből tájékoztat nyerveinek tagjaink arról, hogy tartozásban vannak-e az egyesülettel szemben, mert a tagok névsoránál a hátralékok is ki vannak tüntetve.

A jelenleg érvényben levő alapszabályok 7. és 8. §-ai előírják a tagok jogait és kötelességeit, ezek alapján kérjük a tagdíjaknak **márczius végéig való beküldését**, annál is inkább, mert a **tagsági jegyet** csak azon tagjaink kapják, akik tagsági közelezettségüknek eleget tettek.

Ezen tagsági jegyek alapján az egyesület által rendezett kiállítások, vásárok, felolvasásokra az egyesület tagjai vagy ingyenes vagy mérsékelt árú jegyekre tarthatnak igényt, érdekében áll tehát tagjainknak, hogy a tagsági jegyet a tagdíj befizetése ellenében idején megszerezék.

Igazgató.

### Meghívó

az állattenyésztési és állategészségügyi szakosztály 1899. évi január hó 10-én (kedden) d. u. 4 órakor a *Köztelek*ben tartandó ülésére:

#### Tárgyak:

1. A szakosztály újjáalakítása, elnök s két alelnök választása, bizottságok megalakítása,  
2. Tenyésztéstudás rendező-bizottság javaslata az 1899. év tavaszán rendezendő t. állatvásár ügyében.

3. Székfoglalás átirata az ellenőrző tej vizsgálatok tárgyában.

4. Indítvány a sertésállattartási tarifák mérséklése tárgyában.

Igazgató.

Gróf Festetich Györgynek Keszthelyen állítandó szobrára december 16—29-ig adakoztak:

	forint
Széllágymezei gazdasági egyesület ...	5-
Mezőtúri gazdasági egyesület ...	1-
Kende Zsigmond ...	1-
A kassai gazd. tanintézet ivén:	
A kassai gazd. tanintézet	25-
tanári kara ...	5-
Gr. Stóchezny László ...	2-
Münich Elek ...	1-
Lechmann József ...	1-
Demeter Andor ...	1-
Tary János ...	1-
S. J. ...	50-
Herez Jákab ...	50-
Gottesch Gyula ...	50-

A m.-óvári m. kir. gazd. akad. ivén:	
M.-óvári m. kir. gazdasági akadémia tanári és tiszti kara ...	50-
M.-óvári m. kir. gazdasági akadémia hallgatói:	
Bathó Aladár ...	1-
Vécsey Loránd ...	1-
Ottly Lajos ...	1-
Schlesinger Flóop ...	1-
Bethlen István gróf ...	1-
Siklány Ottó ...	1-
Várdy Elek ...	1-
Deshördes Ernő ...	1-
Németh Elemér ...	1-
Cskvády Ernő ...	1-
Cobázi Szevér János ...	1-
Winkler János ...	50-
N. N. ...	20-
X. Y. ...	10-
Mészáros Gyula ...	5-
Csalussy Gyula ...	5-
Gömör- és Kis-Hontmegye ...	50-

163-30

Utolsó kimutatásunk ... 1797-25

Összesen ... 1900-55

Veszdünk

Luczerna

Löhère

stb. magvakat a legmagasabb napi áraikon.

Magyar Mezőgazdák Szövetkezete, Budapest, V., Alkotmány-utca 31.

## Visszapillantás az 1898-ik évre.

Jó gazda, mielőtt új esztendőbe kezd, számot vet a elmúlt esztendő safárikódásának eredményével.

Ezt teszik mi is, mikor ezekben megjelent első számunkban rövid beszámolunk azokkal az eredményekkel, amelyek az elmúlt év javára esnek és összegyűjtjük azokat az eredménytelenségeket, melyek a jövő év terhére átvándídnak.

Krónikánk nem teljes, mert inkább csak azoknak a mozzanatoknak elősorolása terjed ki, amelyek a gyakorlati diétet szoros vonatkozásunk fogva gazdáink előtt kiváló jelentőséggel bírnak. Célunk azonban nem az, hogy a múlt év kötetlet igényű eseményeiről a jövő számára egy közgazdasági emlékkönyvet állítsunk egybe; csupán azokat a tárgyakat foglaltuk bele ebbe a komplexumba, amelyek a közsükség érzete általánosan napirendben tart, amelyeket tehát röviden megismételnünk sem olvasóinknak, sem nekünk nem tanulságok nélkül való.

Kezdjük az elmúlt év általánosságban való méltatásával, hogy azután munkatársaink hívottak tollának adjunk helyett a felvetett szakágazatok részletesebb megbeszélésére.

Aki Magyarország köz- és mezőgazdasági életének emléksorokat fog szeretni, annak az a jellemző tünnet ragadja majd meg a figyelmét, hogy ritkán tettek az idők viharai olyan-nyira próbára a nemzet gazdasági diétét kormányzó politikusokat, mint ahogy próbára tették azokat az utolsó évtized eseményei. S rögtön az a feljegyzni valója is akad még, hogy súlyosbodik a létküzellem minden vonalon; miért? annak taglalása nem a helyre tartozik; de tény az, hogy a társadalmi osztályok elégedetlensége nőttön-nőt, ezzel szemben a vagyonosodás a jólét felé való törekvés szertelenező váltott, úgy, hogy elvonván a figyelmet a köztől, mindinkább az egyéni önös szélesböd kereteibe irányította azt. Jellemző a törekvés, hogy az egyes társadalmi osztályok megterhelhetetűk súlyát másokra igyekeznek áthárítani s léfontatlan igényeket mindinkább az államnak fordítják, mely engedelmesebb, ennek a szociális áramlatnak, nagy gondot fordít az osztó igazság arányainak keresésére, anélkül, hogy az ellentétek kiegyenlítéséhez csak egy lépéssel is közelebb jutott volna.

Az 1898. év immár a köztudatot is elvezette annak felismeréséig, hogy a gazdasági harc kenyérőriség fajult; megvilágított előtűnt egy nagy problémát, amelyet összes tartozékairal egyetemben szociálistizmusnak nevezünk s megértette a szükségét, hogy gazdasági erőink mérlegzésének ennek az állapotba alkalmas és társadalomnak érélyes, igazságos kezzel kell benyulnia, hogy a rend és béke elemi biztosítékait megőrizők.

Egy nagy mentési munkálat előtt állunk tehát, melyből a felső tízezer a nyugvoni bír, gazda és iparos, szegény és gazdag egyaránt kiköt a maga részét, a megingott egyensúly helyrebillentése érdekében. Ez a feladat nem csak fokozott igényeket támaszt a kormány s a társadalom tevékenységének irányában, ha-

nem helyes szempontokat is szolgáltat az eredmények megítéléséhez, a melyeket a szerint kell méltányolnunk, a mint azok a gazdasági beharcar leszereléséhez közelebb igérnek vezetni. Eppen ezért láttuk szükségét a rövid bevezetésnek, mielőtt a múlt év főbb eseményeinek vázlatos ismétlésére térünk volna át.

A közgazdasági téren három nagy kérdés foglalta le főként a figyelmet. Ezeknek elsője, a *kiegyezés*, mely méltán az Ausztriával folytatott kenyérharcnak nevezhető, csak mint az előző éveknek egy visszamaradt nagy tartozás birt jelentőséggel, amennyiben ebben a kérdésben a közvélemény már időszereleg s minden oldalról megnyilatkozott. Soha sem tévesztve szemelő az egymásra utaltság helyzetét s a kiegyezés keretén belül kölcsönösen istállóható nagy gazdasági érdekeket, a megoldást előlőt kezdve a matematika feladatává kívántuk tenni, mely tisztán a gazdasági célzérésűg hígadt s okos mérlegelésében áll; sajnos, sok oly mozzanat keverődött a kérdésbe, mely a kívánt mérleg egybeállítást megnehezítette, mert megnehezítette a megoldás folyamatát a mező- és közgazdasági szempontok feltétlen uralomra jutását. Ellenkezőleg: az aktuális politika eleven kérdései uszálék nehezítették rá s eltekintve néhány érdekes tanulmánytól, melyek között a Horváthy tanulmány érdemel elsősorban figyelmet, a kiegyezés kérdése körében még csak újabb produktív jelenségek sém mutatathatók. Midőn erre a nagy következményű megoldásra utalunk, kifejezést kell adnunk annak az óhajunknak, vajha mielőbb megtalálnák azt az alapot, a melyen a magyar érdekek legkisebb megsejtése nélkül a kiegyezés megújítása lehetővé válnék.

Hosszu évek mulasztásait s tartóztatást foglaltjuk magukban azok a visszamaradt számok is, melyeknek egyike a *mezőgazdasági* válság, másika pedig a *szociálistizmus* elnevezése alatt vált közsímet fogalomná. A kettő között az okozati kapcsolatot nem tagadható, sőt a rokonság sem, mert egyikben a gazda, másikban a gazda sorsával összeforrott sorsu munkanépő létküzelmele élesedik ki. S egyik is, másik is oly áramlatokat eredményezett, melyeknek termékenyítő ereje s amelyeknek hatása a köztevékenység eredményeire nemcsak belyegőt sújtotta le, hanem amelyek a köztevékenység terén egyenesen új célokat, új feladatokat tettek uralkodókká.

Jól tudjuk, hogy már az 1895. évi országos gazdakongresszus teljes súlyában mérlegelte a mezőgazdasági válságot s kijelölte a javítás módjait oly széles mederben, hogy a felvetés egyrészt egy hosszú időkre szóló programmal alapelvűt rakta le. Ez a program először is hatályos közgazdasági politika révén kívánta védelmet követel a mezőgazdaságnak; aztán védelmet követel a mezőgazdaság belső ellenlégi ellen s előírja végül a gazda önévelémi képességének fokozott istpótlását. A két első követelmény magasabb feladat: a közgazdasági politikának feladata, amely politikának erre szemekkel kell örködni a kereskedelmi szerződéseken lefektetett mezőgazdasági érdekek fölött, kihasználva a külföldi piaci konkurenziát; a közlekedés terén protekcionizmust a gyengét, az adóterhek igaz-

ságosan megosztani s szigorúan kezelni a gazdasági élet kínóvéséit. A harmadik követelmény: a gazda ellentölt képességének oly módon való fokozása, hogy az az önévelémi harcra önmaga is képes legyen: ez a feladat az intenzív gazdikódásra való átmenet megkönnyebítésében áll s ennek hatáthos eszköze a szakértelem fejlesztése s a helyes irányt szolgáló mezőgazdasági adminisztráció.

Vizsgálva a lefolyt esztendőt, mindjárt konstátálnunk kell, hogy azon a törekvésen kívül, amely a kiegyezés kérdéseinek folyamán a magyar érdekek megvédésében tényleg érvényesültek igyekeztek; hogy ezen az egy mozzanaton kívül nyomt sem leljük annak, hogy ez a jelzett követelmények szerint építendő közgazdasági politika hatályba lépett volna. Besmerjük, hogy a kereskedelmi szerződéseket e helyen időseleg nem támadhatjuk meg, mert a 1893-ig a megkötöttség állapotában vagnak s a közgazdasági politika e terén gyakorlatba csak az új szerződések megkötésénél léphet. Ámde azt tapasztaljuk, hogy a magyar gazda beltevékenységnek leszerelése körül is alig történt több a semminél.

Legnagyobb ellenségünk az igazságtalan terelozotás s az a régiben maradt, mert hiszen a földadó leszállítása megmaradt utópia, hogy a terelozotás egy más kiegyenlítő módja: a bérze megadóztatása még csak nem is került szónyegre. A kartellek nemcsak hogy megmaradtak régi uralmokban, hanem még újak is keletkeztek. Kapva-kaptak az alkalmok, hogy a buzarárat a kontreimörök mesterködesének nem sikerült leszerolati s a bérze matadorai nyugodtan köthetik lovagárikában tovább is a fiktív határidő-üzleteket. Szóval bármely átérészt tanustotta is a törvényhozás a gazdasági válságnak, nem lelkesítették e válság gyökeres gyógyítására irányuló olyan feladatokat, amelyeknek kapcsolatosok kell lenniök az egészséges közgazdasági politika inaurálásával. A végrehajto hatalom kezdeményezését nélkülözött tehát e téren.

A gazdák sorsát rábízta a földmivélésügyi kormány buzgalomra, aki tényleg sokat tett s az izmosodott mezőgazdasági ügyvezetés szervezése, tökéletesítése az érdemére esik. Mezőgazdasági ügyvezetésünk révén tagadhatlanul közeledtünk a szakértelem emeléséhez, közeledtünk a mezőgazdasági termelési ént zivethő tötélehez, mint erről konkrét adatokká krónikánk különleges részei be is számolnak; de egy van mégis, amiből igen keveset közeledtünk s ez az értékesítési viszonyok javítása. Az értékesítési viszonyok nem javultak, sőt rosszabodtak, mert a külföld versenyere egyre élesedik, piacainkat megtartani a versengésekkel szemben mind nehezebb; sőt rést talál az idegen verseny saját hazánkba is s erőse harcot támaszt favorizált piacainkon, hova a koncentrált közlekedési politika csatornán halomszámra gyűlnék terményeink; mig ugyanaz a közlekedési hálózat mintegy meggátolja azt, hogy a belsziüközlet kielőgése a termelő- és fogyasztóidek között gyors és sima lebonyolítást nyerjen.

Semmiem figyelembe az értékesítés kérdésével, mint a közlekedési ügy, de mintha e téren a magyar gazda magára volna hagyatva. Legálább ennek jele, hogy az a kormányzat, amely a közgazdasági érdekek tü-

tulusa alatt a vizinélis vasutak óriási hálózatának adott létét, összetett kezekkel nézi, hogy a Közép-Duna által elválasztott s érdekeiben egymásra utalt nagy vidékek csak kerülő utakon közelíthetők meg egymást s a *Baja-Báttaszi vasút* tervét, mely e baj legkülönösebbé a legméltató előnyökkel vállalkozhat, egyáltalán nem sorozta a sürgős feladatok közé! Ugyintén a forgalom és a szükséglet kiserelésének értékesítésével függ össze az *agrárkultúra javaslata* is, mely azonban még mindig az elintézetlenek között fekszik. Belevág az értékesítés kérdésébe a hitelügy is, mert jól rendezett hitelviszonyok híján az értékesítés sok esete a kényszerjellegű veszi fel. És éppen ezért nagy jelentőségű javaslat a közraktári intézmény fejlesztésével kapcsolatos szervezése a *terményhidnek*, melyet a gazdasági egyesületek országos szövetsége hozott szövegre, épp oly nagyjelentőségűek azok a mozgalmak, amelyek szövetkezeti alakulatokkal ligyeznek az értékesítési hálózatok megteremtését; ám ezeknek méltatása más lapra tartozik és semmiestre nem arra a lapra, amelyen a végrehajtó hatalom kezdeményezéséről vagy a törvényhozás alkotásáról lehet beszélnünk.

Ismételen szomorúan hangsúlyozzuk, hogy az értékesítés terén a gazda önmagára volt hagyatva, holott addig közgazdasági politikáról még csak nem is beszélhetünk, míg annak hasznos hatását a gazda az értékesítésnél, tehát annak a döntő mozzanatnál nem élvezi, amelynek a felsőbb beavatkozásra szüksége van, hisz a javak előállítására irányuló tevékenységében a legelőbbnek semmiféle beavatkozásra s támogatásra szüksége nincsen.

Illo figyelembe véve a kiszagadt, akire az állam közvetlen támogatása a termelés terén is áldásos lehet, az elhereladottabb gazdának igénye nem más, minthogy előállított terményét az igazságtalan verseny ellen megmáltalmazza és ez az igénye egyszerűsdimen sarkalatos feltétele a terhelt értékesítésnek is. Hogy ennek a követelménynek egyenesen nyakára hágunk a szertelenül tözött *borvamosalások*, az kétségtelen, ám a mulasztás vádját itt már nem a törvényhozást és nem a kormányt terhel. A borvörvények új végrehajtási rendelete s a földművelési kormányának a legutóbbi borhamisítási ügyben tanúsított szigora megrögzött mindenkint a legjobb szándékról. Önmagára vessen a nagyközönség, hogy a törvény végrehajtása körül a szükségképpen reája háruló feladatot nem teljesíti. Mi azonban szivesen látánk a továbbmenő védelmet a borvörvény még továbbmenő megszorgóztatásában, sőt a borforgaztatási adó törlesztésben sok más egyébtől eltekintve már csak azért is, mert ennek az adónak szerzőitől magas volta nemcsak ürtürelmetlen nehezíti megves borfajták értékesítését, hanem a borhamisításához is hatalmas ösztönt szolgáltat.

Elő ismertetjük a szociálizmus s a mult esztendő uralkodó áramlata gyarant és csakugyan ennek az áramlatnak a hatása alatt fejlődött ki a legelőbbek közveténeken. Nem is említve a *munkástörvényt*, mely a kényszer jegye alatt született meg, bizonyosan nem a véletlenszerű műve az sem, hogy az évizet óta sürgött *híleszövetkezési törvény* is éppen akkor lépett életbe, a mikor az elgedelenség-

gében térszalombontó tanok felé hajló kiserberek helytelenül kellett javítani. Semmiben sem fogja meggyörvátunkat zavarni ez a törvény azért, mert nem pusztán agrárius vívmány, ha egyszer a kivételben elég ereje lesz ahhoz, hogy a társadalmi tevékenység megzavar olvassza. Egyévbén a szociális mozgalommal Darányi miniszternek a felvidéki nép felegelés érdekében megindított nagyobb szabásu *rühén akciója* is s ugyancsak idetartoznak a népius szokatlanok emelésére országsszerte rendezett *gazdasági elladások*, melyek a gazdasági egyesületek kivételben, de javarészt a kormány anyagi támogatása mellett tartattak. Kapcsolatos továbbá ezzel a mozgalommal a kiserberek létesítésének ügye, amelynek a kormány már is figyelmet szentelt, legalább szándékait mutatta a komoly akcióra való készülétek.

Ha pusztán csak az előbb említett két nagyszabásu törvényalkotással számolhatunk is be, a mezőgazdasági törvényalkotások a medő korozakban már ennyi is elég volna annak illusztrálására, hogy a szociális akció előidézete reakció az állami élet főfaktorainak tevékenységében is élénk kifejezésre jutott, sőt munkaladokudak legnevezetesebb mozzanatainak egyenesen az volt a rugója. Ámde, ha e faktorok átérteket bizonyos feladatokat, még fokozatban mértékben áthatotta a tevékenység ösztöne a társadalmat. A *gazdasági egyesületek országos szövetsége* megalakulván, első hivatalosn tartotta, hogy megállapítsa azok a feladatok, amelyek a szociális bajok egész sorozatának szanálását tűzik maguk elé, s ha semmit mást ez a szövetség nem tene, mint a feladatok megállapítása és megoldása érdekében tisztán a véleményeket, táborba állítandó az érdekelteket, máris bebizonyítaná, hogy a legelsőszép órában szólította életre a közsükség s már is pótolhatatlan hazafias szolgálattal tenne a társadalmi tevékenység helyes irányának kijelölésével.

Ez az irányzat megállapítottnak tekinthető, annyiban, hogy szem előtt tartva a gazda s a munkanép közötti szoros kapcsolatot, midőn a nép gazdasági helyzetének javítására szociális intézkedéseket jelöl ki, ugyanakkor nem feledkezni meg arról sem, hogy a mezőgazdasági kimerült ereje a feljete torlódo követeléseknek csak abban az esetben felelhet meg, ha helyzete javul, s így habár első sorban az önségely ösztönének minden vonalon való felberezésből tüzte is ki feladatokat, másfelől azonban jogosult követelményeket támaszt az állami beavatkozás irányában is s ezeknek előlje, mely már kifejezésre jutott törekvésében, a *mezőgazdasági hitelügy* fejlesztése. A társadalomra utalt feladatok viszont a különféle szövetkezeti alakulatok révén valóslatandó meg.

E terén a mult év eredményei közé számítandó a Magyar Gazdaszövetség által megalakított *Hanyga*\* fogyasztási és értékesítési szövetkezet; a sikeres mozgalom eredményei különösen Nyitra megyében s a Bodrogközön létesített fogyasztási s értékesítési szövetkezeti csoportozatok is. Nem szorosan vett szövetkezeti alakulat, de az önségely jelensége a mult év folyamán megalakult *Tejtermelői egyesülete* is, mely a tejkereskedők karteje ellenében hivatott képviselni és védelmezni a tejtermelő gazdák érdekeit. A jégbiztosító társulatok kar-

telje ellenében pedig a *jégszövetkezési* terve fekszik szövegen a gazdasági egyesületek szövetségének kezdeményezésében.

Minden, ami az egyének jogos önvédelmének eszköze gyantán lét életbe, a szociális, sőt közéletbeli a humánus intézmények jogosltságával bír és mert az egyének ellentétköpességek semmi sem befolyásolhatja karósbában, mint a vagyonbi bizonytalanság, következtésképpen rendkívüli figyelmet érdemel a jövőben azoknak az intézményeknek a fejlesztése, amelyek a vagyoni és személyi bizonytalanság káros hatását enyhíteni s ezzel együtt az egyének önvédelmi természetét fokozni hivatnak. Mérhettelen előny származik tehát a biztosításnak minden vonalon való szervezéséből oly módon, hogy a védelmet nyújtó intézmények szárnnyal alatt a kiserberek érdeke is oltalmat találjon és ezt a nagy feladatot, mely lehetőleg a szövetkezeti téren valóslatandó meg, a gazdasági egyesületek országos szövetségénél jó kezebe tudjuk.

Sajnos, az idők mostohaossága új abarta, hogy a szövetkezeti biztosítási a kezdet elején nagy megröböltatásossá egész keressült. A mult év őriási jégkáradosodások a *kölesönös biztosító szövetkezet* a kezdet elején találva, életerejét erőn próbára tették, de — különös, főként a kiszagadt reményre jogosító bizalmának támogatásával — tullest és súlyos válságon anélkül, hogy a jégkárteleknek e kisbieve veti konkurens kimúlásába vetett reményét a következmények igazolták volna. Megröböltatossan esett át a *Magyar Gazdák Vésárszermakó Ellátó Szövetkezet* is megmaradását talán csak abban köszönheti, hogy akadt egyének, akiket nem ejtett kétségbe a pillanatyí sikerek elmaradása.

Hiba, hogy a közönség a szövetkezeti intézményekhez azzal a felfogással közeledik, azok létjogosultságának igazolását attól várja, ha helyje feltett cseleky tökjük és nagy igényük a legközelebbi fordulattal buszban kamatozik, mert ellenkezé esetben már kétséggel telnek el, mintha egészen feledésük ekbében, hogy gyermekbetegek a leggyömfőlesőbb vállalatoknak is voltak, habár nem is kellett a versenynek azt az erős keressülté kiállniok, amelyet ma a szövetkezeti allanak ki skár a biztosítási azak az értékesítés terén; s mintha felednék azt, hogy a spekulációknak mily őriási összegekkel kell köczkára vótnök, hogy a nyereség tétjét besöpörhessek!

Összegezve a mult év eredményeit, arra a konkluzióra jutunk, hogy az kevés jó is, a mi a javunkra indul, annak a sok rozsmak ellenhata-aként születtem meg, ami a hátrányunkra igyekszik előldni. Nyereségakról alig beszélhetünk a mult év vívmányai között; mindössze egy önvédelmi közelemnek első sikerei azok, amelyek felmutathatunk. Ebben az önvédelemben sem az állam nem volt még kellőleg segítségünkre, sem a társadalom nem fejtette meg ki kellőleg önérejét.

A készülődések, melyeket a mult év méhében érielt, nagyobbak, legalább reméljük: sokkal nagyobbak és többit igényel, mint azok az eredmények, amelyek megszült.

Nem vagyunk tehát sem reményeinkben túlzók, sem óhajainkban szerénytelmek, mikor eredménydusabb, holdogabb új esztendő kívánunk a magyar gazdákknak!

## Mezőgazdasági termények értékesítése.

Gazdinkat manapság jobban érinti az értékesítés kérdése, mint maga a termelés. Magyarország nagyobb részében ma már a termelés kérdése az szivonalon áll, hogy azt bátran fejleszteni mondhatjuk.

Az utóbbi években nagy hátrányokat szenvedtek a magyar gazda nem az összérlelt munkálkodás, vagy a gazdasági élet, hanem időjárás szélsősége és a járványos állati betegségek folytán. Az időjárás szélsősége a gabona és hüvelyes termények terében már rég nem tapasztalt károkat okozott. Ehhez járult a bűzének azon állandó törekvése, hogy a gabonáknak, midőn a gazdasági vásároknak, alacsony nártn tartás. Ez a törekvés a lefolyó évben, szerencsére nem sikerült, mert a gazdák óvatossá váltak termények piacrahozatalánál és így a bözre körei és a nagymalmok rendszeresen gyakorolt árcsökentő üzemelteljes mértékben nem érvényesülhettek.

Az állati járványok közli a sertésnyerszeretenyésztésünk ügyében teljesen fölösleges, mert nagy kálalásához járult minőség és vérs kifolyásának, hogy a külláalom sertés-bevitelünk nem engedélyezték; így tehát a megmaradt anyagnak is nehezen volt értékesíthető és gazdinknak kedvét a tenyésztésről teljesen elvette.

Állattenyésztésünk különösen nagy hátrányra van a külláalomnak elzárkózása, mert alig van elő állatunk és állati termékünk, amelylyel kifelé mozgathatunk.

A tengeturuli konkurencia, a technika haladása mindinkább beköt rak a nyestertermelés, úgy, hogy a gazdákunk folytonos gondot okoz az, hogy tulajdon képpen mit is termeljenek és még inkább az, hogy a termelvényeket miként értékesítsék.

A legutóbbi években az értékesítés kérdésében többféle mozgalom indított éppen az OMGE. Ezek közül különösen kiemelendő a tulságos sok vásáros számnak korlátozására vonatkozó javaslatunk. A tulságos sok vásáros u. d. decentralizálja a forgalmat és minél többet hozza lell az ár, amellyel a vásárosok költésig van arra, s annak nehezebben keresik föl a piacot a verők. Áll ez különösen a külföldi kivitel szempontjából. Nagyon kívánatos volna tehát, a magyarországi vásárgyűjrendése.

Foglalkozunk a gabona és hüvelyes termények és állati termékek adandó előlegek kérdésével, amelyet egyesületünk a közzárkati intézmény terjesztésével, illetve előlegetételezésével jól meghonosítottunk. A közzárkati utján a termények mintegy központosították és az így központosított terményekre előlegek lennének adva, hogy a gazdák a kedvezőbb eladások között kihasználhassák. Foglalkozunk továbbá a termények értékesítésére alakított szövetkezetekkel is. Sajnos azonban, hogy míg a hitel-szövetkezetek már meglehetősen számban működnek, addig a termények értékesítésére szövetkezetek még alig alakultak. Pedig ezeketintelen is jó példák állanak már a gazdaságiokészvő rendelkezésre. Hivatkozunk itt az úrnéyi hitel-szövetkezet körében működő, illetve létesített értékesítési szövetkezetekre, Pestmegyeben létesült borokétesítési szövetkezetre, a Berzesszáson létesült csemegezőlő-értékesítési szövetkezetre, amelyek már az első esztendőben is kimutatták, hogy a közös szövetkezeti értékesítés mennyire előnyös a gazdáknak nében.

Sikerült a legutóbbi időszakban egy a maga nemében egyértelműen létrehozunk, a „Magyar Gazdák Vásárcsarnok Ellátó Szövetkezetét”, amely szövetkezet épp azon czikket értékesítést vállalta magára, amelyekre eddig megbízható organuma a gazdaságiokészvő nem volt.

Meghonosítottuk a gyapjúpukezőkat, a melyek igen tövösen hatottak a gyapjúruka alakulására.

Ezek után reálérthetünk azo kívánalmakra, amelyek az értékesítés kérdésében fenforognak s amelyeknek megvalósítása mezőgazdaságunkat már nyomott helyzetéből kiséghetné.

**Gabonakereskedelmünkre** különösen nyomasztólag hat a keleti államok és Oroszország versenye, mert amennyiben míg mi Nyugat felé a vámok által gátolva vagyunk, így szemes terményekből kihasználunk, addig a keleti államok alacsonyabb vámtételei és az őrési engedély felhasználásával könnyen bejuthatnak hozzánk. Az orosz gabonának farifaközvetmények által Ausztriába való beözénésé mintegy előlegek. Az új kereskedelmi szerződés kötésénél tehát ezen állapotok megváltozása olvontul szükséges leendő, hisz csak mezőgazdasági termelésünket teljesen tökétréteni nem akarjuk.

**Állattenyésztésünkre** olomsúlytal nehezdednek az állati járványok. A tüdővész és gümőkör, száj- és körmófajás alkalmat szolgáltatnak a külláalomnak arra, hogy szarvas-termények megvártul kálalásunk, addig volna tehát, — ha az élő állatpórtai kivitel nem lehetséges, — odahatunk, hogy a hus kivitele megkönnyíthetessék és az erre szükséges berendezések létesíthetessen. Hasolnóképpen kellene sertéseink értékesítésére is tökétrétnünk, mert arra sincs egyhamar kiállításuk, hogy a sertészsé megvártul legyen. A levgótt állapotban való kivitel elé sokkal nehezebb a külláalomnak is akadályokat gördíteni, mint az élő állatok kivitele elé. Nagyon természetesen a jövendő vámszerződészek kötésénél erre is kiváló sulyt fordítandó.

**Juhéntenésztésünknél** némi lemdület ad a finom gyapjú árermelkedése és a közöl jövendő, hogy ezen irányban a közöl értékesíthetők legyen. A levgótt kivitele elé is Franciaország nagy akadályokat vetvén, a husjob értékesítése nagyon megcsökent. Így tehát a tenyésztésnek a gyapjutermelés felé való tenyészirány fog valószínűleg érvényesülni, amely talán juhállományunk emeléséhez is hatni fog. A levgótt kivitel mezőgazdasági szempontból is, mert a juhéntenyésztés csökkenése okozza azon sokféle növényi paraziták elterjedését, amelyek növénytermelésünket oly érzékenyen sújtják. Mert amíg Magyarországon a juh- és sertésnyerszeretenyésztés ugyanolyan minden gazdaságunk kiegszölő ágá volt, addig a növénytermelésnek nem kellett küzdenie a parazitákkal és ama mindeneműi férgekkel, amelyek most az utóbbi években oly sulyos mérvben sújtották gazdinkat, mivel az ugarok és tarlokban, amelyek melegajny a parazitáknak és férgeknek, ezen két átlantem a parazitákkal legelés közben tökétréttete.

**Lovak értékesítésénél** még lehetne eredményeket elérnünk a kivitel útján s e téren eredményeink kesegethetné egy oly intézmény létesítésébe, amely a lovak kivitelét különösen Franciaország, Oroszország és India felé eszközölné; mert ezen államok azok, amelyek még külföldre szorultak lovak beszerzésénél. Egyébként nyugat felé mindinkább fog előkötölökívenünk, mert a technika utján olvontul erőmőveik az állati erőt mindinkább pótolhatják.

**Baromfi-tenyésztésünk** az egyedüli termelés, amely a kivitel körétekében még ma is gyümölcsöző és deczár annak, hogy e téren történt a legkevesebbet kezdeményezés és befektetés úgy az állam mint magánosok részéről, mégis ma a baromfiéntenyésztés mezőgazdaságunkat mondhatni a legelővedelmőzebb és levgótrőzebb ágá és ezen a téren még igen sok volna elérhető s ha arra több figyelműt és gond fordítanánk. Itt is az értékesítési központossá és szolidabb kezebbe való elhelyezése nagy eredményeket volna képes felmutatni. Ez irányban a „Magyar Gazdák Vásárcsarnok Ellátó Szövetkezeté” volna hivatott közreműködni és a mint értesítve vagyunk, a tojás-

értékesítés kérdését már a legközelebbi jövőben igyekszik is megoldani.

**Gyümölcséntenésztésünk** mellye befoleglathatjuk a csemegezőlő termelését is, szintén nagy akadályokkal küzd. Különösen nyomasztólag hat a déli gyümölcsök vámtételes és ezenkívül titkos refekázati utján való behozatalának előlegek, mert a déli gyümölcs olvontulban is a foggyázó közömség kezébe, mint a honi gyümölcsök.

A gyümölcs értékesítését azonban előmozdíthatná a fontosabb központokon való értékesítési szövetkezetek alakulása, amelyek a gyümölcsöt nemcsak egybegyűjtik, hanem azt a világcipá legényei szerte osztályozzák és megjelölik csomagolással is ellátják. Mert a mai viszonyok között egy gazdák nem képesek arra, hogy egymű gyümölcsből kellő mennyiséget egybeállítsanak, de még arra sem igen képesek, hogy egész wagnarokományokat megöltsenek, hogy ennek révén azután kedvező tarfához juthassanak. Különben is megvártul a közömség az az, hogy a gyümölcsben is tetemesen megnehezíti a gyümölcs értékesítést. Mert a legjobb gyümölcsöt termelő vidékeink a fővárosától távol esvén, 4–500 kilométernyi távolságot kell befutniuk, míg a központot elérhetik.

A bor értékesítésénél agyonmója a magyar termelés az olasz bor irányjára, mely a közöl a bor hamisításával. Mindkettőre okvetlenül szükségesek a legmesszebbre intézkedések: az olasz bor behozatalának megnehezítése és a borhamisítókak a legszigorubb büntetésre végtet. Mert a termelő semmi körülmenyék közlét sem konkurálhat a borpancsolókkal, amelyek a közöl a közömség közömség adásával állítják elő azt, amit a termelőnek nagy befektetésekkel és nagy fáradsággal kell előállítani.

Ugyanezen a téren is a szövetkezés volna hivatott a jelenlegi néhez viszonyokan segíteni, mert csak így módon lehetne egyöntúly nagy mennyiségű bort előállítani, a mely a kereskedőknek is megvártul a közömség minden ággyal termelő külön-külön bözre piacra bortermelvényét, annyiféle termés kerül piacra, a hány hordó bor termeltek. Ez pedig a termelés nagy hátrányra történik, tehát itt is csak azt mondhatjuk, hogy a termelőket a szövetkezeti út maradjon fenn csak egyedül arra, hogy ezen bajon segíthessenek.

Forster Géza.

## A szövetkezeti ügy 1898 ban.

Jövő januárban lesz tíz éve annak, hogy az első magyar szövetkezet újszánk a *Szövetkezet* nék első száma megjelent. A közömség németesen meglehetősen csekély feltűnést keltett. Sokan mosolyogtak fölőte, a legutóbb inogáltak és nem voltak hajlandók sulyt kölcsönözni annak a törekvésnek, mely a lap programjába foglalt. Akkoriban magukat a *Károlyi-féle szövetkezeteket* is teljesen ismerék, száruk és működésük nagyon szűk körre szorítottak. Kevesen merték nekik azt a jövőt jósólni, amely tényleg elérték. A lap nekünk ezeknek terjesztését, ismerettségét tűzte ki czélul, hanem ennél nagyobbak és merészebbek, a szövetkezés erkölcsi oldalának népszerűsítését is.

Néhez feladat, merész vállalkozás föleg egy olyan térsádalomban, amely az önzést uralk. Néhez, de annál szükségesebb munka. Sok tekintetben sikerült is. Hivelenk összerakta, szíves munkája oda enete a szövetkezet, hogy az a múlt évben már jelentékeny területeket s kezdi kijelölni az irányt, amelyben a magyar szociális politikának mozogni kell.

Az 1898. évi, a gazdasági és iparos-szövetkezetekről szóló XXIII. t. c. vez. eozt ezen a téren az első önálló törvényhozás alkotta. Az ebben tervezett országos központ létrejött, miköz-

sét azonban nem kezdte meg. Itt tehát annál kevésbé szükséges időznünk, mert annak idején a törvény intézkedési bőven és részletesen voltak megvitatta e lap hasábjain. Arra nézve, vajon a meglevő szövetkezetek közül hányan lesznek hajlandók az új kötelekbe lépni, ma még hiányszó a kellő tájékoz.

A *Hazai szövetkezetek kötelei* tekintetelt a várható változásokra, nem fejtett ki jelentősebb propagandát a hitelszövetkezetek szaporítása körül. E tekintetben csakis a *Borsbéké* és *Nyitra* vármegye kivétel. Amott *Maláth József* gróf buzgalma folytán szaporodtak központunk nagyon csekély pénzbeli támogatása mellett a szövetkezetek. *Nyitra*ban pedig a gazd. egyesületnek vezetőifélt *Emőd, Meskő, Mezey* fejlesztették annyira az ügyet, hogy ma már nem csupán a közösi szövetkezetek szaporodtak meg nem remél arányban, hanem a megyei központ alakulása is rövid idő múlva elévővé vált.

Szaporodtak ezenkívül az u. n. öndőlő szövetkezetek is, amelyek semmi kötelekbe nem tartoznak, a revizió jótéteményét nélkülözik, rendszeren csupán kapitalisztikus irányban haladnak s a dolog erkölcsi oldalára nagy súlyt helyezni nem hajlandók. Épp ezért nagyon sok esetben bankokká, vagy pedig, a mi viszonyaink közt nem különösebb, takarékpénztárakká alakulnak át. Ezeknek az alkotásoknak főleg a fővörös vált, igen termékeny talajává.

A *fogyasztási szövetkezetek* körül a néppárt ösztökélése a katolikus pápás fejlett ki nagy buzgalmat, nem is eredmény nélkül. Kevesebb sikerre vezetett azonban az országos fogyasztási központ alapítására irányuló tárgyalások, amennyiben pozitív eredményük maig sincs. Ellenben a *Magyar Gazdaságszövetség* által alapított fogyasztási és értékesítő szövetkezet, mely a keresztiségben *Hungya* nevet kapott, már az évek letelején megalakult. Működését megkezdte s a *Magyar Mezőgazdász Szövetkezet*tel, valamint az *OMGE*-vel kapcsolata létre, idáig mintegy 20 szövetkezetet alapított s lát el árukkal. Az eredmény — lévén a kezdetnek számos nehézsége — eléggé biztató.

A Sáros megyei gazdák szövetkezetének virágzása nyilván pont és utamatás arra, milyen irányban fejthetnének ki a gazd. egyesületeink eredményes és áldásos munkát.

Az állam által támogatott szövetkezetek közül csak a *fejlesztésképzési* fejlődése biztat nagyobb jövővel. A várattannal elbuntott tejjgazdászai fellépőnek *Nyó* Vinczének halála érzékeny csapás volt reájuk nézve s kérdés nem fogja-e megakasztani fejlődésétük. Kiváncsok, hogy ne legyen úgy.

A kereskedelmi miniszter által nem egyszer bőkezűen segített *ipar- és vállalkozási* árul teljes a pangás, melyet ezidőztérre az alakuló országos központra való várakozással alkotnak meg. De felénk, hogy az egyéni erély és kezdeményezésnek teljes hiányát ez sem lesz képes pótolni. Nem is foladta.

A *Kölcseins* biztató, valamint a *Magyar Gazdák Választókon* *Élde* szövetkezeteknek közelemérő, a *Magyar Mezőgazdász Szövetkezetek* fokozatos fejlődéséről, valamint az *OMGE*. Eltá a jégkörtelen kezelt szövetkezeteké akcióról a „*Kötelek*” olvasói édes bőven vannak tájékoztatva. Meg kell azonban értenünk, hogy a fogyasztási szövetkezetek ellen irányuló, a soproni kereskedelmi és iparkamara által kezelt a *Magyar Mezőgazdász Szövetkezet* új fogyasztási szövetkezetek alakulását lehetlenné tenné, az ország egyes kamaráinál mint a miszkolczi, győríneli viszhangra talált. Arról azonban, hogy ezeket a gazdasági és szociálpolitikai és emberies szempontból egyaránt tarthatatlan javaslatokat nem lehet a kérdésös szabadságra megkezdni, a lapunk máryen hallgatnak. Megváránk, ha viszonylatok, tekintettel az e téren szerzett tapasztalatokra, a szövetkezetek barátaí a részvényes társaságoknál épp úgy a korlátlan fe-

lőlétségnek kimondását sürgetnek, mint teszik ok a fogyasztási szövetkezetekl szemben.

Ezen számadás is mutatja egyébiránt azt, amit mi régen hangzattunk, hogy a szövetkezeti mozgalom az előkészítő éveknek lassu, de eredményes munkája után oda emelkedett, hogy vére számolni kell ellenségeinek is. A saját boldogulásukat ez után kereső száznak és ezek erőfölénye nem *gazdasági* *nyerhető* *előre*. E tekintetben bizonyítékul idézhetik 1898. hat hónapjára vonatkozó alábbi adatokat. Alakult

Bank és hitelintézet . . . . .	8
Takarékpénztár . . . . .	12
Hitelszövetkezet . . . . .	114
Fogyasztási szövetkezet . . . . .	7
Egyéb szövetkezet . . . . .	23
Írnyállalatt . . . . .	23

A félév alatti létesült szövetkezetek száma 160. Ezek a számok azt a mutatják, hogy a magyar szövetkezeti mozgalom előjárásai a múlté és remélhetőleg már a közel jövőben olyan eredményekre fog utalhatni, melyek imponálnak hirdeté az egyéni erély terfoglalásá hatáznk gazdasági életében. Semmire sincs ennél nagyobb szükségünk.

Bertót István.

#### Mezőgazdasági tudományos intézmények.

A mezőgazdaság terén nap-nap után számos új kérdés merül fel, melyeknek tisztázása a mezőgazdaság fókuszán, a termelés elsősből tétele és kárvesztésének elhárítása érdekében a gazdára jelentékeny gyakorlati foglalkozást bir. A felmerülő kérdések tisztázásához szükséges beható vizsgálódások és találatokkal azonban a gyakorlati gazda nem foglalkozhatik, mert ehhez sem ideje nincs, sem persze a szükséges készséggel és eszközökkel nem rendelkezik. E feladatok teljesítésére hivaták a mezőgazdasági kísérleti állomások és a hozzájuk tartozó más ennemű intézetek, melyeknek fontos szerepét a mezőgazdasági ismeretek fejlesztése körül a földművelésügyi kormányzat is méltányolva, újabban azelőtt megkezdte gondoskodásában állni.

Mindhogy ezek az intézmények elsősorban is a gazdákhozóló érdekeit szolgálják, hasznos munkát vélnék teljesíteni, midőn röviden ismertetjük az intézmények feladatát, működési módját, azokat az előnyeket, amelyek munkálkodásukból a gazdákra hárdarolhatnak és rámutatunk azokra a módokra, amelyek szerint a gazdák az állomások igénybevételeik és működésüket maguk részéről támogatathatják.

A hazai állomások legtöbbje két irányban működik: egyrészt kísérleteket végez, kutatásokat tesz és ezek eredményéről okulás végett az érdekelte gazdaközönségét időről-ídre tájékoztatja; másrészt tanácsosál és utbiztatással szolgál a gazdáknak olyartázközönségben, melyekben szakészri feleletek csak az adhat, akik az illető szakmában behatóan foglalkozik. Ezenkívül a végkísérletet és magvizsgáló állomások a mezőgazdaságban felhasználásra kerülő anyagok és vetőmagvak használati értékét is ellenőrzik, e tekintetben tájékoztatják a gazdát és azelőtt ellenőrzik. Ez utóbbi állomások tevékenységének súlypontja az ellenőrző vizsgálatokra esik. A magvizsgáló állomások hatóság szakértők a mezőgazdasági termények, termékek és czikkék tilalmazásánál, a végkísérleti állomások pedig úgy éről, mint a borhamisításról szóló törvénynek végrehajtásánál.

Manapság már igen sok gazdaság rászorult bizonyos anyagok u. m. abraktermények, szén, szilva, szőlő, gyökér, amelyek értéke a bennük foglalt becses alkotórészek u. m. protein, zsír, nitrogén, foszfor, sav, káli, mesz, stb. mennyiségétől függ. A gazdának tehát érdekében fekszik meggyőződni

arról, hogy a beszerzett anyag tényleg tartalmaz-e annyit az illető alkotórészekből, amennyit az eladó állít, vagyis szavatol. Ez alkotórészek mennyiségének kimutatása csakis vagy uton pontos vizsgálatok által történhetik. De a gazdasági gyakorlat terén is merülnek fel új kérdések, melyek sikeres megoldásához végvizsgálatok közzé; így szembe, mint a kísérletek szükségessége, vizsgálatok és kísérletek fogantatására hivatottak a végkísérleti állomások. Ezek közül a m. kir. országos *chemiai intézet és központi végkísérleti állomás* *Budapest*en a földművelésügyi miniszterium részére a vevőanyag vágó munkálat teljesíti és annak végvizsgálata közzé; így szembe, mint a m. kir. végkísérleti állomás. *Débrezében, Kassán, Kezthelyen és M. Övdrát* a mezőgazdaságban és a mezőgazdasági iparban szereplő anyagok vizsgálatát végzik termelő, eladó és vevő részére, továbbá tudományos vizsgálatok után a gyakorlati célz szem előtt tartásával a mezőgazdaság különböző ágazatai fejlődését iparkodnak előmozdítani. Kísérleti és tudományos működése ugyan nem, de ellenőrző vizsgálatok teljesítésére meg *Közevdrát* és *Pozsonyban* is állanak fenn m. kir. végkísérleti állomások.

A kereskedelmi tárgyat képező apróbb vetőmagvak, fű- és heromagvak, fűszér, ipari és győpénymagvak egyáltalán nem ellenőrzés ismerethetők fel, a legtöbb pedig a gazda elől teljesen ismeretlen, tág tere nyílik tehát a hamisításra és csalásra, de a gazdára nem közönség e magvak tisztaságának és csiraképességének foka sem és a szűkebb hamisításnál még veszedelmesebb körülményekben előfordul arankam. A gazdát tehát sok kellemetlen csapadástól óvhatja meg új intézmény, a melytől hitelt érdemlő választ nyer arra, hogy megfelelő-e a beszerzett mag annak, a melyt kívánt, vagyis azonos-e, bír-e csiraképességű magot, és a szűkebb hamisításra, a minél az eladó szavatolt, a heromagvak nyilván teljesen arankamentes-e. Sokszor merülnek fel botanikai kérdések is a gazdaságban, például minő gyomok csökkintek rétejknek hozamát, minő növények alkotják szőnjüket. E vizsgálatok teljesítésére, szakértésükre a vizsgálatok hivatottak a m. kir. *vetőmagvizsgáló állomások* *Budapest*en, *Débrez*en, *Kassán, Kezthelyen, Közevdrát* és *M. Övdrát*, amelyek feladata a vetőmagvak és más növényi czikkék forgalmának ellenőrzése végett azok különféle tulajdonságainak megállapítására irányuló vizsgálatok és kísérletek, gyomnövények és azokra magvak meghatározása, gyomok ellen való védekezés módj ismertetése, széna- és abraktermények botanikai elemzése, tisztított heromagvak aranká megőrtézt vizsgálatát bizonyító bárczával ellátása és hivatalos ólmóztarolás.

Az állomásokban azelőtt csak a minőség jó csiraképességű, jó fejlődött vetőmag használatának előnyeit kezdik ismerni, hanem általában kezd válni az a tudat is, hogy a termékek jelentékenyen fokozhatók azzal, ha a helyi viszonyok közzé illő növényválogatások, mivélesi és trágyázási eljárások választanak, vagy az újvagytermés és tisztítás útján történhetik. E kísérletekkel azonban érdemleges eredmény csak úgy várható, ha azok tervezésén vezetnek. Így kísérletek fogantatására hivatott a m. kir. *növénytermelési kísérleti állomás* *M. Övdrát*. Feladata ennek a mivéleti növények különböző válogatásainak kipróbálása, vizsgálata, gazdasági értéke és növényességének meghatározása, mesterséges trágyafélekkel való kísérletezés, növénytermelés körébe vagy tudományos kutatás, növénytermelési ismeretek szóban és írásban terjesztése.

A gyakorlati irányú kísérleteket az állomás az általa felszolgált vagy arra önként vállalkozó gazdaságok részére is megkezdte, akiket helyen vagy másrészt arra lát el egy-egy alkalommal vagy vetőmaggal, vagy műtrágyával, minek fejében tartoznak az illetők a



szarvasarha-  
teny. sertéseny. juhny.  
eny. e m e l t e á r e

1897. évben 200,000 frt 25,000 frt 3000 frt  
1898. „ 400,000 „ 70,000 „ 8000 fo-  
rintot fordított.

Ezen tekintélyes összegnek, helyes fel-  
használása lehetővé vált azáltal, hogy a jelen-  
legi földmívelésiügyi miniszter a sertés- és juh-  
állattenyésztési körüli felügyelőségeket, ezek-  
nek tisztán az állattenyésztés fejlesztését tette  
feladatukká. A fenti összegek felhasználásával  
a községek és legeltető társulatok részére  
beszeresetek s kiosztáltak a felügyelőségek:  
az 1897. évben 728 bikát, 605 kany, 88 db kóst  
az 1898. évben 1450 bikát, 1300 kany, 220 db  
kóst, 500 db fűszót.

A tenyésztésről mind a hazai legelő-  
tenyésztésekről lettek bevérvásárol, s a közte-  
nyésztés részére 10–40% áronként meg-  
részteltetésre — a kóssok pedig egészen in-  
gyen kiadva. Az előző tenyészidőkről mind  
az állattenyésztési felügyelőségek által lettek  
kiadva állami támogatással, ezen felül még  
több helyen a gazdasági egyesületek, mező-  
gazdasági bizottságok is, nem kevés száma  
appalattok juttatták a köztenyésztés részére.

A tenyésztés fejlesztése érdekében oly fontos  
állattenyésztési szabályrendeletek száma is sa-  
porodott az év folyamán. Még mintegy 15–20 tör-  
vényhatóság van ugyan, mely jóváhagyott szabá-  
lyrendelettel nem bír, de ezek is munkába vették  
már s remélhetőleg a jövő év végre minden  
törvényhatóság szabályrendelete jóvá lesz  
hagyva.

Az apallatok vizsgálata is mindinkább  
rendezesebben történik. Ezen vizsgálatokon  
lehetőleg részt vesznek az állattenyésztési fel-  
ügyelők is ott az érdekelteket a jó apalla-  
tok haszna, tartása és okosról kihasználása  
tekintetében igyekeznek felvilágosítani a gazda-  
ságot. A lefolyt évben a tenyész-állat-díjazások  
száma is saporodott, úgy már körülbelül 50  
helyen tartottak szarvasmarhadíjazás. Meg-  
látszik a törekvés arra is, hogy a díjazások  
oszkérien rendezessenek, s ezáltal a tenyész-  
és fejlesztésének egy új hatalmas rugóvá vál-  
janak. A díjazások keretén belül, rendezésük  
a gazdasági egyesületek feladata, de a díjak  
töbnyörű része az állami segélyből kerül ki.  
Évben is az állam 10 ezer forintot fordított  
díjazásokra.

Örrendetes jelenségképp említhető, hogy  
tenyészegyséletek is kezdenek keletkezni,  
s ezeknek a száma is a lefolyt évben 64 hatal-  
saporodott. A földmívelési kormányzat ezek  
keletkezését a felügyelőségek útján élénk figye-  
lemmel kíséri s anyagilag, erkölcsileg támogatja.  
A baromfitenyésztés javítása azt mon-  
dhatni ez évben vette kezdetét. A gödöllői in-  
stítu felállításának nyomán a tenyész-egysé-  
gek százközé kezdte való lételeté mind ez  
év eredménye. De megkezdődött a népies  
tenyészés javítása is, a hímek kiadásával.  
Évben már mintegy 1500 darab him  
baromfi csereltetik ki, nem mint eddig szét-  
szórvra az egész országba. Törörszent, hanem  
csak néhány községbe, de minden községbe  
annyi, hogy ott más fajta him alig maradt.  
Így lehet csak eredményt elérni. A tenyészé-  
reket a baromfiakra nézése is megállapít-  
tattak.

A tejszövetkezetek alakítása is folyamata-  
ban volt, az előző évi 40 szövetkezetből meg  
számos szövetkezet alakult, melyek több millió  
liter olyan tejt értektesenek, mely előbb jó-  
formán elkallott.

Sajnálattal kell megemlékezni arról a  
körülményről, hogy a közös legelői felosztás  
még mindig egyre tart, s még *szükséges hogy  
a törés megkezdésére, meg kell adni  
is javaslatot a felosztás megengedését*, ha az az  
illető község állattenyésztésének tönkretételét  
eredményezi. Ez indította a földmívelési  
kormányzatot arra, hogy már ez évben saját  
közgei az állattenyésztési felügyelők által tel-

jesítésen helyszíni szemlét a felosztás enge-  
délyezését illetően.

A szarvasmarhatenyésztésünket oly óriási  
veszéllyel fenyegető tuberkulózis terjedése-  
nek megállítására tárgyában is törtétek kezde-  
ményező lépések, nevezetesen több nagyobb  
tenyészető a tuberkulinozást végrehajtott s in-  
terdőzés történt arra nézve, hogy az állam  
által a köztenyésztés részére kiadandó bikák  
mind minőkörül menten kerüljenek a közse-  
gek kezébe.

Nevezetes esemény még az állattenyész-  
tésre az, hogy a földmívelésiügyi miniszter ez  
évben az állattenyésztési felügyelőségek szá-  
mát kilenczről, tizenegyre emelte. Az előzőleg  
felosztások eredmények jövedelmén ezen infór-  
mációhoz hasonlóan s csendes, zajtalan munká-  
dosszák kifolyással. Vannak végre szakemberek,  
akik egyedül az állattenyésztés ügyével törő-  
nek, bajlódnak.

A felügyelőségek feladata arra törekedni,  
hogy az apallattartásra kötelezett községek és  
egyes testületek kellő száma, fajta és minő-  
ségi apallatokkal a legyeké alá. E végül  
kieszködik, hogy a szégyesebb községek az  
államot segélyt kapjanak a beszerzéshez, meg-  
vásárláshoz a szükséges apallatokot s azokat a  
községekbe kihelyezik. Felügyelőnek az állat-  
tenyésztési szabályrendeletek intézkedéseinek  
végrehajtása való betartására ezen infór-  
máció az apallat-vizsgálatokon, megvizsgálják  
a közös nyjakat, eljárnak törzkönyvezési, le-  
gelő-felosztási ügyekben, díjazások rendezését  
kezdemenyezik, azokra díjakat eszközöket ki,  
tenyészegyséletek létesülését kezdeményezik  
és iszapálják.

Az a, ahol állattenyésztési szabályrendelet  
még nincs, azoknak megalkotását szorgalmaz-  
nak, ahol pedig a szabályrendelet nem bizo-  
nyít gyakorlatinak, megváltoztatása iránt tesz-  
nek lépéseket, szaktanácsokat szolgálnak úgy  
egyesek, mint testületeknek és társulatoknak.

Hatáskörükbe utaltatott a lefolyt évtől  
kezdve, a tenyészállatok kedvezményes szállí-  
tásáról intézkedő igazolványok kiadására vonat-  
kozó intézkedéssel a tenyészőkre nézve lényeg-  
esen meg lett könnyítve az igazolványok  
igénybevehetősége.

Az hiszünk, a felügyelőségek működésére  
elég világot vet az előbb felsorolt néhány  
számadat s működési körüknek rövid vázolata.  
Az intézmény a kezdet nehezeseget is tudta  
gyezni s bebizonyította életrevalóságát.

Ha azonban valaki már azt hinné, hogy az  
elsoroltakkal ki van merítve minden, amit  
az állattenyésztés érdekében tenni lehet, az  
nagyon csalódnék. Hazánk állattenyésztése  
még igen sok tenmivalót kíván. Vannak ugyan  
nagy tenyészészek, melyek gazdaság színvonalán  
állnak, vannak kitűnő állatok, sertés-tenyészé-  
tek, piros-terhes és borzdes tenyészétek, sőt  
vannak Tolmában, Vasban, Sárosban tájfeljárt  
is már, a magyar marha pedig Erdély némely  
részén, az Alföldön sok helyen a népies te-  
nyészésben is, megállja a helyét, de állat-  
nosságban néve a teljes fejlődésnek oly kevé-  
sérték látjuk a szarvasmarhaolományban, mely  
csak nagy munkával, anyagi áldozattal és ki-  
tartással lesz majd a jövőben egyöntetűsíthető.

Sertésenyésztésünk azt lehet mondani  
tönkrement, ezt nemcsak javítani, hanem új-  
szólva újatéríteni kell.

A juhtenyésztés számszerűleg feltaroz-  
tatható, mert ha megállítja a szétterjedését  
is lehet gondolni arra, hogy Általánosabban  
olyan magaslata jusson valaha, mint hajdanta  
által. Ezen tenyészési águnk fejlesztése már  
csak azon részén az országnak fog sikerülni,  
ahol a juhtenyésztés a szó teljes értelmében  
nélkülszülhet.

Az állattenyésztés helyes, egészséges irány-  
ban való fejlesztése érdekében szükséges, hogy  
az állattenyésztés minden ágában, a tenyész-  
irány, az országos és helyi viszonyok tekin-  
tetébe vételével állapítsák meg. A kitűzött

iránytól, ha az egyszer jókón bizonyult, eléte-  
rest megengedni nem szabad, mert ennek be-  
tartása megakadályozza a helyi állattöményre  
nem számíthatunk. Pedig hogy mely fontos  
ennek érdekében, azt minden tenyészető tudja.

Gondoskodni kell, hogy — különösen a  
a köztenyésztés számára, a megfelelő fajtájú,  
minőségű apallatok kellő számban álljanak  
rendelkezésre: ezekhez a községek könnyű  
módon és kiemelt figyelemmel kell hozzá-  
támaszkodni. Ott, ahol indokolt, az állam anyagi  
előnyök nyújtása által hason a tenyészési  
előbrevitőrre.

A köztenyésztés javítására a külföldi faj-  
ták mellett a hazai fajtaknak is, az öt meg-  
illető teret kell engedni, mert a magyar  
szarvasmarhán kívül, van hazánkban több olyan  
fajta állat is, mely bizonyos viszonyok között  
nagyon megállná a helyét, mint pl. a mokány,  
riska mara, a magyar tyúk, cigája és raka-  
juk stb.

A sertésvész által teremtett helyzet is  
nagy eszközöket, kitartó munkát kíván, hogy  
tenyészésüknek az ága csak a már egyszer el-  
ért nagyságra is tudjon jutni.

A magyar fontos tenyész-irány, s ez is a  
jövő feladata, amög meglevő közös legelők  
fentartását biztosítani, s új legelői alakítását  
előmozdítani. E téren kívánatos volna nagyza-  
bát törvényhozási intézkedésre, andnlindák,  
mert a legelői a legelőtési kérdéssel egyidő-  
leg talán az állattenyészés egyéb nagy köré-  
sét is lehet. Ebben törvényhozási bizskatúra  
az 1894. évi XII. t. cikk keretéből — meg-  
oldani.

Kisebb szabású, de azért az állattenyész-  
ést közérőlrőnt dolgozó volnának meg, a  
tenyészegyséletek és tájfelja törzkönyvek  
alakítására s a tenyész-állat-díjazások helye-  
sebb alakítására vonatkozó, amire nézve kü-  
lönben a kezdeményező lépések meg-  
vannak téve.

Szalay János.

Visszapillantás a lefolyt év állategészségügyi  
viszonyaira.

Az állatok fertőző betegségei ellen való  
védekezés irányja és eszközei tekintetében a  
lefolyt év nem hozott lényeges változást. Állat-  
egészségügyi rendszertünetek előzősírteret leg-  
nagyobb baja, hogy a törvényes intézkedések  
és a kormányrendeleteknek gyakorlati  
végrehajtása első fokozaton igen eltérő hatáskörrel  
felruházott és igen különböző állásu szakértőkre  
van bízva. Állami, vármegyei, városi községi  
és körállatorvosok osztozkodnak a végrehajtás  
bonyolódott és nehéz feladatában és csak ter-  
mészetes, hogy ezeknek a különböző hivatalos  
állásu szakértőknek működése nem lehet annyira  
egyöntetű, amint az a törvényes és kormány-  
kivánatos volna. A szerzetet egészséges voltának  
hiányából eredő hátrányokat csak fokozza az  
után a körülmény, hogy főképpen a tör-  
vényhatósági szakközlegnek működési köre  
igen sokszor olyan nagy, mely a különben is  
nagyon változatos hivatalos teendők szűkös  
ellátását lehetetlennek teszi, de talán még in-  
kább az, hogy ezeknek a szakközlegnek ren-  
dezését joguk egyáltalában nincsen és hogy  
enneffolyva nem egyszer a helyesebbb törek-  
vések a községi előjáróságok és a hatóságok  
közönség megrörnek. Vigili a hatósági állat-  
orvosoknak legfőbb részéről szerzet díjaz-  
ása is említésre érdemel, mint olyan körülmé-  
ny, mely az állatorvosi kar működésére  
bénítólag hat.

A szerzetet megváltoztatása azon alapon,  
hogy a hatósági teendők ellátására hivaltot  
szakközleg együttesen sorozás összefüggő,  
egységes egészben alkalmasnak, mely közvetlen  
az államhatalomnak legyen alárendelve, alap-  
feltétele az állategészségügyi rendszert szab-  
tas működésének. Hogy az ilyen irányú új-  
szervezés, vagyis az állatorvosi községlet ál-  
lamostása mennyire szükséges az állategészség-

ügy és köztette a megőrzés érdekében, az a tárgyi érvek mellett nagyon jól illeszkedik az a tény, hogy ezt még azok is kívánatosnak tartják, sőt sürgetik, akik egyébként a törvényhatóság önkormányzati hívei és mint ilyenek a közigazgatás egyéb ágazatainak államosítását ellenzik.

A földművelési kormány az államosítás szükségességét már régebben állította és következetesen törekszik annak megvalósítására. Habár a lefolyt évben, már a kedvezőtlen politikai viszonyok miatt is, nem is merült fel ebben a tekintetben kiemelkedő mozgatás, illetékes helyről több nyilatkozatok megnyugtathattak arról, hogy a fontos ügyre nézve az előkészítő munkálatok folyamatban vannak és talán nem jogosultalan a remény, hogy a kérdés már rövid idő múlva megoldás elő fog kerülni.

Az Ausztriával megújított *vám- és kereskedelmi szerződés* első helyen áll. Egyek között és éppen a mezőgazdasági érdekek miatt, amelyek ezen kérdést rendkívül megfontolná teszik, az állategészségügy terén pedig egyenesen egészen új helyzet előtt állunk. A szerződés XXI. pontja és az ezzel szorosan kapcsolatos végrehajtási módok, melyek az év folyamán ismeretessé válnak, az eddig teljesen rendezetlen viszonyok helyére egész sorát az *intézményes betűelőzőknek* tartalmazza, melyek feladata a Magyarország és Ausztria közti állatforgalmat lehetőleg biztos alapra helyezni. Amíg ma járványok fellépése esetén nemcsak az osztrák központi kormány, de még a helyi kormányok is majdnem egészen sajtó közönség szerint korlátozhatják állatforgalmat, addig az új szerződés részletesen megjelöli azok a feltételeket és módokat, melyek mellett ilyen korlátozások az eseteknél előre megjelölt fokig eltehetőek. Joggal remélhető, hogy ilyen biztosított mellett a két ország közti szabad állatforgalom ére a gyakorlatban jobban fog érvényesülni, mint eddig és azért a gazdák érdeke, hogy a szerződésnek módosított alakjában való megújítása a remény megvalósulását mielőbb tegye lehetővé.

Nem tagadható azonban, hogy állatvilágunk a monarchia másik felének területeire a lefolyt évben jóval kevésbé átközött, mint a megelőző években. Kedvező befolyással volt erre az állategészségügyi viszonyoknak általában kedvezőbb volta, de pedig jórésben annak jele, hogy komoly volt a türekrék, még az állategészségügyi szolgálat mai tökéletlen szervezete mellett is, ezeket a viszonyokat a lehetőleg javítani.

Legmeggyőzőbb ebben a tekintetben a *szarvasmarhák ragadós tüdőbajának* eredményes írtása, mely veszedelmes betegség az év folyamán már csak igen szórványosan jelentkezett és mely ehhez képest már rövid idő múlva teljesen el fog tűnni az ország területéről. A földművelési kormányval és az írtás nagyon fáradságos munkájával megbízott állatorvosok megnyugtással tekinthetnek erre az eredményre, mely igazolja, hogy céltudatos és erőyes eljárással már erősebben elterjedt ragadós betegség is teljesen kírtható. Az 1897. év végéig előfordozta 56,375 db szarvasmarha elhaltattott el a fertőző kórokozóból és az állam 1.899.247 frt 75 kr fizetett kártérítés-képpen a tulajdonosoknak. Ez az összeg már csak kevés emelkedett a lefolyt évben, melynek végén egészen véve befejeztek tekinthető a nagy feladat.

Ezen szép eredményével szemben mindjobban előtérbe lép egyéb feladat megoldása, t. i. egy még sokkal erősebben elterjedt betegségnek, a *gümőkór* írtása. Az írtásnak az a módja, mely a keleti marhavész és a ragadós tüdőben ilyen teljesen bevált, itt éppen a betegségnek erős elterjedése miatt erőszakkal nem alkalmazható, hanem olyan eljárás kell választani, mely lassabban és de a dekaprociációnak és a gazdasági üzem megakadályozásának veszélye nélkül, szintén eredményes

védelemre vezet. A Bang-féle diagnosztikus módszer, mely a tuberkulint, mint diagnosztikus szert használva fel a védekezés céljaira, már igen szép eredményekre vezetett a külföldön és melynek elterjedtetésére nálunk is megtörtént az előkészítő lépések. A földművelésiügyi miniszter előkeltte a lefolyt év folyamán tartott tanácskozás egyhangulag helyeselte az ezen az alapon továbbévté írtási módokat és így remélhető, hogy az aközben az téren is megindul és a gazdákat, akik felismerve az állataikban lappangó baj veszedelmes voltát, annak kiküszöbölésére is törekvésnek az állam ebből a célból a tenyésztéllátásokat rendező-bizottságnak az az elhatározása is, hogy a kiállított állatok pontosításra alkalmasait a gümőkörtől menteseket előnyben fogja részesíteni. Talán nincsen már messze az az idő, amidőn a gümőkörtől való mentesség elengedhetetlen előfeltétele lesz a díjaztatás.

A szarvasmarhák forgalmának aránylag sima lebonyolítása azzal is függött össze, hogy a száj- és körömáján olyan kevés bajt okozott, mint már egy évtized óta nem. A megelőző évek meggyőzőhettek a gazdákönzéséget arról, hogy a betegség minden enyhe lefolyása igaz ugyan, hogy a betegség megújulására az a mostani kedvező helyzet előnyösen felhasználhatja arra, hogy állatállományát netalán befertőztes ellen védelmezze és ezzel biztosítsa zavartalan egészségi állapotát.

Mert előreláthatólag még jó ideig erre kell a védekezés közbene a foszló helyezni. Igaz ugyan, hogy a betegség megújulására az a kiküldött poron bizottság nagyszabású kísérletek között legutóbb arra az eredményre jutott, hogy állatok a száj- és körömáján ellen hatatosan immunizálhatók, azonban az ojtányeg előállításra ma még olyan körülményes eljárással (egy által beoltás) csak bátran fordulhat el, hogy az ojtányeg előállítását kivételesen lesz a gyakorlatban értekesíthető.

Bizonyos tekintetben hasonló a helyzet egy másik betegség, a *sertésvész*, helyesebben a sertésvész és a sertésoklerra elleni védőojtások tekintetében is. A lefolyt évben igen széles alapon folytatott ojtások, sajnos, nem szolgáltattak elegendő számban teljesen megfelelő adatokat, melyek alapján a kérdés ma már minden irányban tisztázható volna.

Mint ahogy aránylag kevés helyen történtek az ojtások szabatos ellenőrző kísérletek kapcsán, azért az ojtások után észlelt viszonyok nem mindig lehetett elég, hogy az állatoknak hozni magukkal a gümőkórt. Az már eleve is várni kellett, hogy az ojtások eredménye nem lesz mindenütt azonos, mert az egyes sertések vérésvója nem egyforma hatása és a következmények ezt be is igazolták. Másfelől azonban tény, hogy éppen a szarvasmarhák elleni védekezés ojtásai mintegy fele legutóbb kedvező eredményre vezetett és több esetben, például a pusztai-péteri telepen megjellett kísérletek alkalmával is, egészen határozottan kiderült, hogy a betegségből fénygöngyü sertesűk sávója bizonyos esetekben teljesen immunizál, habár nem is nagyon hosszú időre. Az értekesítők egyéb adatainak mintegy fele szintén a védőojtások haszna mellett szól és bátran mondhatni, hogy az ojtások egészen véve lényegesen hozzájárultak a sertésvész veszedelmes jellegének és a káraknak enyhítéséhez.

A járvány egyébránt az utóbbi időben fokozatosan veszt feltehetőleg jellegűen a földművelési kormánytól korábban tett tapasztalatokra valószínű, hogy a jövőben még inkább fog enyhülni. Az 1897. évben már 4096-al

csökkenett a megbetegedési esetek és 44%-al az elhullások száma, a jelen évben pedig a javulás még tetemesebb volt, ami abból is kitetszik, hogy az év végén csak 733 község volt fertőzve, szemben 808-al az 1897-dik és 1118-al az 1896-dik év végén. Bizonyára hozzájárul ehhez az is, hogy a betegség természetesen kiállított hatásokkal immunizálja a sertéseket. Általánosán ismért tény az, melynek jórészt köszönhető azt, hogy a sertésállatok telepeket tartósan sikerült újabbban veszedelmesen fentartani.

A járvány jellegének ez az enyhülése azonban nem ment fel azon feladatok alól, hogy a megbetegedéssé szemben továbbra is védekezni, sőt a jelen viszonyok között a megújulás kezés több eredményre nyújt kiállítás, mint a multban. Ausztriában máris tervezték a betegség gyökeres írtását, a ragadós tüdőbaj írtásához hasonló módon, a beteg és gyanús állatoknak állami kártérítés mellett való kírításával. Az Angliában hasonló irányban történt kísérletek eddig a legkevesebb sikerrel érdeklődéssel várjuk a tervezett aköz eredményét. Az kétségtelen, hogy az írtás, ha megindulhat, az előirányzott 80,000 frral jóval többre fog kerülni, az pedig valószínű, hogy az alpesi tartományokban az eljárás eredménye jóval kedvezőbb lesz, mint a teljes siker Galezciában, ahol nagy sertsármányok kírítására fog szükségessé válni. Eppen a sertéseknek nagyon való tenyésztése azért nálunk ma még lehetetlenül a hasonló radikális eljárás, hanem az csak akkor jöhet majd szóba, ha a betegség jellege az eddiginél még jóval enyhébb lesz.

A betegség elterjedése egyébránt ma is már olyan, melynek főleg indokolatlanul kell feltűnnie a *német határzónák*, különösen annak folytán, hogy főháló-telepekön, Kőbányán, jelenekény mennyiségű, veszedelmes és teljesen agyallatlan, kész úr a rendelkezésre. Szerencsére magában Németországban az az írtásnak, mely a kérdéses tüdőbaj minden áron fennakartó eddig, mindaddig nem vesztette a mind szemelőtlőbbé való veszélyességét, ezekben és a lakosság élelmiszerének érdekében remélhetőleg még gyozni fog a protekcionista írtásnak fölött.

A határzónaszakas fentartása zavarólag hat az a fölötti megközelítésünkre, hogy az állategészségügyi viszonyok a lefolyt évben általában jóval kedvezőbbek voltak, mint a multban. A most kezdődő újév küszöbén sokféle egyéb kívánságnak között talán nem az utolsó az, vajha ebben a tekintetben is mihamarabb javulna a helyzet!

Dr. Hutysra Ferenc.

#### Mult évi állatforgalmunk.

A nemzeti vagyonnak egy jelentékeny hányadát az ország állatállománya alkotja, melynek mikénti kamatoztatásáról az állatforgalom mérve nyújt kelő tájékoztatást. Az év végére a birtonyok érdemes visszapillantást vetni állatforgalmunk mikénti alakulására, amelyből következtetések vonhatók a közel jövőre is.

Állatnyésztésünk az utóbbi időben a földművelési kormánynek e téren kifejtett gondossága folytán jelenekényen fejlődött, de ezzel állategészségünk, sajnos, lépést nem tartott. Nagyon egészséges mulatortalmunk éppen nem nyújt örvendetes képet, a statisztikai adatok kétségbevonhatatlanul bizonyítják, hogy eddigi legjelentékenyebb piacainkór kisorulunk t s felő, hogy azokat visszaszerzünk meg fog sikerülni.

Azok a nyugati államok, melyekkel állatvilágunk a illetéleg szerződéses viszonyban állunk s amelyek eddig híatos fogasztóink voltak, minden észlelt felhasználnak, hogy állataink bevitelét megnehezítsék, sőt lehetetlen tegyék, mi pedig szerződésen alapuló

jogainknak nem tudtunk érvényt szerezni. Sok nehezéget támaszt legnagyobb fogyasztók Ausztria is. Igaz ugyan, hogy a vizonyok Ausztrálval szemben az előző évekhez képest annyiban javultak, hogy Ausztria már az egész színt az egyes tartományfőkön azon joga, hogy tilalmi rendelkezést boosztíthassanak ki, amint ezt még két év előt is kormányunk tudta és megkérdése nélkül tenni jogukban állt. Most az állatforgalomban korlátozó rendelkezést kibocsátja az osztrák belügyminiszter határozék tartozmá, ha az összes tartományokra nézve egyöntetűen alapítja meg a beviteli tilalmat, de ennek dacára még most sem szűnt meg az az abuzus, hogy egyes községekben előforduló fertőző betegségek miatt az egész vármegye zár alá helyezték.

A mi a mult év állatforgalmát illeti, erre nézve a pontos adatok az egész évről nem tettek közzé s csupán az év első tíz hónapjáról szóló kimutatások állanak rendelkezésünkre, a melyek azonban tiszta képet nyújtanak a helyzetéről.

Ezen adatok szerint *szarvasmarha kivétel* mindössze 3000 drból volt nagyobb, mint az előző év tíz hónapjának, ezzel szemben azonban Szarbiából 26 ezer drból több szarvasmarha hozott be, mint a mult évben ugyanezen idő alatt. Németországba irányuló szarvasmarha kivételnek a még mindig fennálló korlátozó intézkedések folytán stagnált. A kivétel csak egyes vidékekre, azonnali levágás mellett van engedélyezve, a mi a kivételt a minimumra redukálja. Svájcra irányuló kivételről jelentéketlen, hogy szóra sem érdemel. Összes szarvasmarhakivitelen az év első tizenhárom hónapjának 213400 drból, behozatalként 57300 drból tett ki a tényleges kivétel tehát 156000 drba rugott.

*Juhkivitelben* nagy hanyatlás állott be. Franciaországból juhkivitellek csaknem teljesen kiszorultak, elannyira, hogy oda irányuló juhkivitelnél kerek 30 ezer drból csökkent az év első tíz hónapjának. Csaknem a kivétel Ausztriába is ellenben emelkedett a kivitelnek Romániába a hova 10 ezer darabból többlet vitlünk ki, mint a mult évben.

Összes juhkivitelen az előző év tíz hónapjának 130 ezer drba rugott, a behozatalt (Szarbiából) 20 ezer drból tett ki. A mult év hasonló időszakhoz képest juhkivitelnél több, mint 50 ezer drból csökkent, ami juthenyésztésnek hanyatlásának jele is egyuttal.

*Sertés-kivitelünk* a 3-4 év előtíhez képest még mindig jelentéketlen habár a mult évi mintegy 30 ezer drból meghaladja. E tekintetben a vizonyok a lehető legkedvezőbbek, mert Németország a határzat még mindig fenntartja, Ausztria kormányánál pedig a 120 kgron alóli sertések bevételének engedélyezését nem sikerült keresztülvinnünk, annak dacára, hogy a bevétel szabaddá tételét maga Bécs városának polgársága többszörösen kérelmezte. Sertés-kivitelünk a mult év tíz első hónapjának mindössze 180 ezer drból tett ki (mely elenyészőn csekély szám ez az azzólti 1 millió 200 ezer drhoz képest) ezzel szemben Szarbiából 64 ezer drbértess hozott be.

*Ló-kivitelünk* is csökkent az előző évhez képest. Kivitelünk az év első tíz hónapjának 2000 darabot tett ki, a mult év tíz első hónapjában mindössze 1800 darabot, mint az előző évben. Különszen az Olaszország és Romániába irányuló kivitelünk csökkent jelentékenyen. Azok a nagy áldozatok, melyeket az állam a lönyésztés emelésére fordít, a kivitelvagyis az értékesítés terén elért eredmények nem állanak arányban, s az áldozatok első sorában a tulajdonosi köztársaságletének biztosítása érdekében hoznak.

Egyedül *baromfi-kivitelünk* az, amely kedvezőbb eredményt tüntet fel a amely örvendtes emelkedik. A kivétel megközelíti a 4 millió drból s a mult évi 500 darabból mulja fölül. Legnagyobb fogyasztók Ausztria és Németország, ahova kivitelünk igen jelentékenyen

emelkedett, de tartunk tőle, hogy Németország — amint azt ott már hangoztatják is — e téren is nehezégetek fog kivételnek elől-ten. Habár baromfi-kivitelünk emelkedését kedvező körülmények kell jelezzenek, az egyrésztelen az állatkivitelnél egyéb ágazataiban tapasztalható stagnáció, illetve visszacséást távolról sem paralízthatja.

És előbbiekben közölt hivatalos adatok kötségevonhatatlannal bizonyítják mult év állatforgalmának kedvezőtlen alakulását, mely az állatkivitelnél tényleg rosszabb volt, az értékre pedig a jelen vizonyokat, nagyon tartunk tőle, hogy a helyzet a jövő évben sem fog javulni. Két hónappal azelőtt minden jel arra mutatott, hogy Németország a több év óta fennálló határzarat megfogja szüntetlen. Ez sajnos, nem következett be s démet gazdák magatartása miatt ezt most már a közel jövőben nem is tartjuk valószínűnek. A zariat fenntartását kedvezőtlen állategészségügyi vizonyaink miatt mondják okvetlenül szükségesnek s ugyanezen okokból nem engedélyez Ausztria a 120 kgr. alóli (u. n. szedett) sertéseknek bevételét. Úgy látzuk, hogy amíg állategészségünk állapota nem lesz, Németország a köztílenk fennálló egyezmény dacára megmaradni szándékozik eddigi intézkedései mellett; állategészségügyünk államosításának már a mult évben kilátásba helyezett életbeélévezése pedig folyton késik.

Valóban kár azokért a nagy áldozatokért, melyeket a kormány állategészségűsték emelésére áldoz, ha az értékesítés első görüldi akadályokat elhárítani nem képes és szerződéses alapuló jogainknak érvényt szerezni nem bír. De mit mondjunk ahhoz, hogy a mig az összes állatok az állatbevittl megnehezíteti egyeknek, de a piacnak a szert állatbevitelnek nyitva állanak s a szert állatbevitelről-évre nagyobb arányok ól. Okunk a szert állatbevitel megnehezítésére állategészségűi szempontokból is bőven van, az értékesítési vizonyaink pedig most már parancsólólag követelik a legszorgalmas rendszabályok alkalmazását. De ezek puszta testi erő főt Ausztria magatartása, mely már most válig hangoztatja, hogy a kiegyezésnek nem szájazé szerint leendő megoldása esetén az állatbevitel illetéket teljesen függetlenül magát Magyarországtól s kaput nyit a keleti államok, elsősorban Románia és Oroszország állatbevitelének. S ki meri állítani, hogy ez nem fog bekövetkezni?

Állatforgalmi vizonyaink tehát már a közelmúltban kedvezőtlenül alakultak; a jövőre nézve a helyzet rosszabbodásától van okunk tartani, miért is a kormányunk érdekeinek megvédésére s jogaink érvényesítésére minden eszközt fel kell használnia. Hogy mely irányban s mily intézkedésekkel, azt már e helyütt sokszor kifejtettük.

Jesszenszky P.

### Szőlőküv újalakítása.

Közel 25 esztendője annak, hogy a fillozavész, ez a mikroszkopikus rovarrá szorult istencsapás hazánkat megfertőzte.

Bár híre megelőzte, fellépése, rohamos tétorgálása mégis lesújtóan megpleg volt.

A kiválón szőlőmívelésnél foglalkozó vidékek ködössá lett négy vizsgálatban, tanácsot kellett venni, hogy a fertőzöttség elhárításának.

Az ország szőlőterülete és bormelésé évről-évre apadt, — valjuk meg, — anélkül, hogy csak fogalmunk lett volna arról is, les-e vége a pusztulásnak, mig van minék puszta, akad-e örösség, amig van minék ovuló, s az áldozatok első sorában a tulajdonosi köztársaságletének biztosítása érdekében hoznak.

Egyedül *baromfi-kivitelünk* az, amely kedvezőbb eredményt tüntet fel a amely örvendtes emelkedik. A kivétel megközelíti a 4 millió drból s a mult évi 500 darabból mulja fölül. Legnagyobb fogyasztók Ausztria és Németország, ahova kivitelünk igen jelentékenyen

milyen ma a helyzet s mi lesz teendők a jövőben.

Istennek hála, annyit elértünk, hogy magunkat a vévész szemben tehetetleneknek vallanunk immár nem kell.

Védekezés módjaink még ma is tökéletlenek s mi legnagyobb gyöngűnk: hatássalak alkalmazásukkal még nem vagyunk minden irányban tisztában.

Mégis nagy szolgáltatásokat tettek máris s tökéletesen alkalmazásuk kifejtésük módjaitól s a komoly tanulmányozás és munka kérdése.

De lassuk néhány vonásában, hogy áll szőlőmívelésünk ma.

Az egyes borvidékek a szőlőfelületük eredményében óriási költségekhez mutatnak fel.

Van borvidékünk, mely régi szőlőterületeit teljes rekonstrukciósához már valóban közel áll. Másokon nevezetes haladást tapasztalhatni e téren, de vannak bormérő hegyvidékeink, a hol a szőlő maradványain még mindig terjedt, és az nélküli, hogy a rekonstrukciósra csak egyetlen sikeres lépés történt volna.

Arad és Tokaj-Hegyalja, Gyöngyös és Eger vidék, Beregszász rohamosan és mondhatni bízzal előreszárt az óhajtott célra, a régi szőlőterületek teljes újalakítása felé. Óriási erőfeszítást, de sajnos kevésbé teljes eredményt tapasztalhatni Zala, Baranya és Tolna vidékén, a hazai bormelésé e hajdani emporiumaiban. Biztatón indol a munka az Ermeleken, Veszec, Fehértemplom vidékén, meg úgyvalán misem kezdenek az északi bormérő vidékeken (Bars, Hon, Nográ) Neszemlyi vidéken, eddigi állapotban.

Az eredményeknek így különbözősége nyilvánvalóan a természeti vizonyok kedvezőbb, vagy mostohább voltában leli első magyarázatát.

De hangsúlyozzuk első és nem egyedüli magyarázatát.

A társadalmi kezdeményezés és tevékenység csaknem ezen, mint minden más téren igen nagy szerepet játszik.

Bár a rekonstrukció ügye az elmúlt években feltűnő haladást mutatott, ez az ügy természetesen fejlődésnek kivül a törvényhozásnak és társadalomnak inkább a megelőző években kifejtett működésének tudható be, mert az 1898-ik évben a szőlőmívelés javára történt fontosabb kezdeményező lépéseként misem regisztráltakunk.

A törvényhozás a milenium évében nagy-szában alkotással járult a szőlőrekonstrukció ügyének előmozdításához, amennyiben az 1896. évi V. t.-czikkel leghető tette, hogy a fillozera által vagonokból kifosztott új gazdák is, kik más nem nagyobb hiteltel teljes agrontalanságunknál fogva egyáltalában nem juthatnának, a kereseti forrásként képező szőlőfelújításra elkerülhetetlenül szükséges pénzt kölcsönképpen megkaphassák.

Sajnos, hogy részleteiben ez a törvény oly módon van alkotva, hogy a benne rejlő nagy-szában ideál szelképpen nem érvényesülhet és töltlen várt támogatásnak hatásként csak töredékeit tapasztalhatjuk.

Mégis a törvény hatályba lépésétől ezideig az Agrárbank 5.800.000 fntnyi kölcsönt adott ki szőlőfelújítási célokra, mi tekintve a kezelt nehezéget, úgy öszszenek mondható s ha tekintelve vesszük, hogy ez az öszsz 5750 kntól feljutás teszi lehetővé, úgy be kell látnunk, hogy ezek a kölcsönök, dacára a fentemlített körülménynek, a szőlőrekonstrukció előmozdításának hatalmas faktorává váltak.

A társadalmi tevékenység, amennyiben jelenyeket, inkább a haszon-szerzésre alkotott magatartásnak, mint a közérdekek érdekében, késéiben volna kimutatható, mintsem közvetlenül.

nül a közzétett szolgáló intézményekben és tevékenységben.

Korántsem kívánjuk elzárni a magánvállalkozások közvetlen új hatását becsülneni, sőt pl. orosz leány vesztük a fájlatjuk, hogy az „Arad-barzaskói ügyvédek részvénytársaság” mielőtt pangászat indult; annyira, hogy telepeit az állam kezelésébe bocsátja vissza.

A filoxera elleni harcban keletkezett tevékenység és találgatások közöttünk mindinkább kiemelkedik néhány vezetője, úgy, hogy azok már végletes megállapítottaknak vehetők; míg grimmel konstátálhatjuk, hogy hala a szakértelmű terjedésének, a haszontalanoknak felismert módszere a nagyközönség körében is mindinkább tért vesznek.

A direktorok kitalása teljesen lehanatolt és kivétező egyez, talán nagyon kivételes eseteket, népes józan szakértő, ki még mellettké látszik töme.

Emlenben nem gyantított módon lábra kapott az elmúlt s az ezt megelőző esztendőben a gyérítő eljárás, azaz a szénkének. Még csak nemrég is szakkörökben dominált az a nézet, hogy ez a módszer nagyon helyes és még meglevő régi szőlők fentartására, de arra, hogy rá számítva új szőlők telepítésin európai fajtákkal, nem alkalmas. S ime egyes nagy birtokdeken már-már kiszorítja az amerikai fajtákat, úgy, hogy a földművelésügyi kormányzat a szakotlanul nagy szénkéneküzséglet fedezésére Franciaországból vett kénytelen az anyagot importálni, majd hogy a kezeletet háza gyantával elgátsse ki a zalatnal szénkénekgyártást jelentékenben kibővítette.

Különsen terjedőben van európai fajtáknak a gyérítő-eljárással való kezelése alapított telepítése a Balaton mellékén s a Tokaj-Hegyfalján. De rohamosan földt egyébtől is, pl. Baranyában és Tolnában.

Az amerikai alanyok közül a Ripária-Portális dominál s mellette elterjedése névze csak a Rupestri-Monticola és a Vitis Solonis, e több mesztet tör alanyok jöhetnek szóba.

Sok még ugyan a forgalomban a Ripária-Sauvage is, vagy mint ma minden portálisnak ki nem adható Ripária Nevezettek, a Selecta, de nem keresse alany, csak szükség pótol a portális hiányában.

Egyébirtik majd úgy áll a dolog, hogy elő talajokon, hol a Ripária-Portális sikert nem iger, egyéb amerikai fajokkal vesződni alig érdemes s ott, ha ezt a talaj fizikál alkata megengedi, előnyösebbnek igerzik a szénkének-gyérít, jobban mondván a európai fajták iltetésé szénkénekzés alá.

Az elő őrési elterjedésének indult homoki szőlőtelepítéssel az elmúlt esztendőben némileg alábbgyát, mégis néhány igazán exorbitans nagy homoki telepit tervezéséről tudomásunk van.

Ami a jövőv teendők listán, mindennél fontosabbnak kell tartanunk, szakértelem minél tágabb körben való terjesztését.

Egyes vidékeken a népből valóban élénk a vágy szőlők felújítására. Az Agrárban nyújtotta kölcsönök a mód is sokszor megvalósítja hozzá adva s a nagy munka sikeres megkezdésének egyelőre még nagyobb anyagabb akadályra a szakértelmű általános hiánya.

Készségleg ismerjük el, hogy a földművelésügyi kormányzat e téren épp a lefolyt évben sokat tett. Jelestől nagy szaporította az állami szakiskolák számát s néhány új vinceszéreliskolát is állított fel.

Ez intézkedések jövőv hatása nem is maradhat el.

Itt azonban — sine ira et studio — meg kell jegyeznünk, hogy állami szőlészeti szakiskolák működésében szivesen látnánk több szabadalvúesget (szakszempontból tett szabadalvúesget érte), több előzettséget a publi-

kum íránt s nagyobb látókört az így igaz szükségének felolgasára.

Ami a közelmúltban még égető kérdés volt, a felújítások szükséges amerikai vessző, illetve olványanyag előállításának kérdése, ma sokkal jobban teljes megoldásba.

Alábbvesszőben már megiszint a hiány, bár a tiszta fajú amerikai vessző még mindig jó értekesítésű. Az olványprodukczió is évről-évre emelkedik s hiszünk, hogy 2-8 év múltán az állam által újabban felállított anyatelepek termelőképeségének beálltával a kereslet fedeztetni képes lenni.

A szorosan tett szakszempontból a jövőv programot adni; megjelölni, hogy mely módok és eszközök lesznek elsősorban hivattva a rekonstrukció ügyének előbbvitelére, ezek-künk szük keretében már csak a tárgy kördaljánál fogva sem lehet.

A társadalmi tevékenység követendő irányára leheletesebben azaz vélnék rosmatátni, ha a szőlészeti egyesületek feltűnésén ki számára utalunk. Minden börtelmű vidéken kellene egy ily erős egyesületnek lennie, mely a rekonstrukció érdekeit egyetenedül szolgálóná, a közönség мүködését öndotatosan irányítaná.

Ez egyesületek támaszul, összműködésüknek biztosításul pedig meg kellene alakítani a nagrob akciók kezdeményezésére is hivattatni már nem egyszer terbes vett, de mindannyiszor csirájában elhalt országos szőlészeti és borászati egyesület.

#### A mezőgazdasági gépészet ujdonságai.

A mezőgazdasági gépek használatára évről-évre fokozódik és a mezőgazdasági technika vívmányai már nálunk is fontos szerepet játszanak, hogy minden esemény e téren felkelti gazdánk figyelmét.

Minden év meghozza a maga ujdonságait a gazdasági gépészetben is, mert a mindeközbe való gazdasági üzem, a gazdasági gépipar nagy versenyre folyton új és új impulzusú ad a technikának a már meglevő gépek tökéletesítésére és egészen új szerkezetek megteremtésére. A gazdasági technika világhírű munkájára már igazán jó és nagy hasznosalkalmazható gépeket adott a gazdaságnak s mikor egy-egy szerkezet kiválóan jól sikerült, annak csakhamar számos utánozója akadt. Így aztan odajutottunk, hogy ma minden gépészpont számos változatokkal bír, minden gépészpont különféle alaku szerkezeti egyedekben bővebbédk, melyeknél az élv ugyanaz, csak a kivitel és szerkezeti elrendezés más és más.

Ezen ujdonságok legnagyobb részét a gazdasági technika hazai, Északamerika, Anglia és újabbán Német- és Csehszázg szolgáltatták. A gazdasági és technikai világ talán mány gazdasági gépeink is melyek jósságra névze nem állnak a külföldiek mögött; sőt vannak olyanok is, melyek amazokat még felülmúlják használhatóság dolgában. Mindezen ujdonságokról a szakaközönség tudomást szerezhet részint a gazdakapokból, részint a gépészeknek és gépkörözőknek tudósításából. De mivel e tudósítások vagy ismertetések néha elő időben értek a gazdát, mikor az más fontos gazdasági munkáival elfoglalva nem fordíthat kell figyelmét az ujdonság tudomásul vételére, s másrészt az év folyamán felmerülő több ujdonság el is mosódhat emlékeiből, azoknak új felmérésére iger egyttésen, az év befejeztével talán nem felesleges munka.

Alábbi sorozatba nincsenek felvittve a kisebb szerkezeti változatokat, melyek egy-egy gépen történtek, hanem csak azok, melyek jelentősebbek s különösen a mi viszonyaink közt alkalmazhatóak, vagy ide beváltanak.

1898 év ujdonságai a mezőgazdasági gépészet terén, melyek nálunk is bírhatnak jelentőséggel, nem nagyszámúak ugyan, de egyik-melyik köztük igazán házagópó, sőt különleges cézra nélkülözhetlen.

A talajművelőgépek és eszközök csoportjában két motorikus eke volt a mult év ujdonsága. Mindkettő ugyan már évekel ezolót ismert volt a szakemberek előtt, de csak a mult évben értek el a tökély azon fokát, mely alkalmasá teszi őket a ma gazdasági viszonyaink közé is.

Ezek egyike a Ganz-gyárban készült *Mechwar-féle petroléum-eke*. A tulajdonképpeni eke három homorú hajlítót s közös tengelyre külkéllet feleresztett szántóvásból áll, úgy, hogy e három szántóvas együtt mindegyik edelő alkot. Az eke nem szám, hanem a szántóvas az edelő forog és az egyes szántóvas egymás után ászóerősen hatolnak a földbe, azt felváltják és átforgatják.

Az ekebe a motorikus után van akasztva s egész 30 cm. mélységig behállítató. Ugy az eket, mint a kocsiszekeret egy 16 lóerős petroléummotor mozgatja. Napoként 4 hat, holda a rendes munkabírás. Hajlításra admentes motorral szolgált; vizet napoként egyszer kell tölneni a hűvözítartóba. Kezelésére egy ember elégsző. Munkaviszonya egész igen jó.

Ára 8000 frt s nálunk is edeköz könnyen leszerelhető a motorosúvra új mozdonny, valamint a kocsira, melyen szék, lámpa, és használható. Kisebb és bőzpórtokokra nagy léteőségű ezen új eke. Kapható Ganz és Tsa gépgyárban Budapesten.

Egy másik ujdonság A. Dorvig berlini gépgyáross javított *vilamos ekeje*. Az eke maga a rendes gőzeke-alak. A kötd huzsát vilamos motorok végzi, melyek szék, lámpa, és egyttal a kocsit is tomozgatja. Horgonykocsija önműködőleg megy előre. Munkája mennyiség és minőségére névze megegyez a gőzeke munkájával. Czukor- és szeszgyári gazdaságokba, továbbá mindenütt oda, hol nagyvonalú vállalkozótelep felállítás, indokolt lehet, vilamosok jobban olcsóbb, mint a gőzeke. Németországban és egy gazdaságban beszeresettek s teljesen meg vannak elégedve. Nálunk még nem dolgozott, pedig akár Mező-hegyes, akár a kapuvári uradalom megélésire lehet.

E csoportba sorolom a *dohánykörözésztő eket* is, amelyet az ősz folyamán a dechrenzen m. kir. központi dohánykiserleti állomás telepén próbáltak ki. Ez egy rendes Sack eke, melynek gerendelyét az eketet felett oldalt kinyúló, befelé hajlóknál s végén derékszögben begerbített vasakrál áll. Ez a dohánköröző lehallítja, lefekteti a házra fenékre egy magot az ekekorány teljeseen betakarhatja földet. Igen jó munkát végezt 150 cm. magas dohánkörönál is.

A növényművelő és ápoló gépek csoportjában nálunk csak egy jelentősebb ujdonság merült fel a mult évben. Ez a *Planet két kapu képa*, búrnya, és esetleg csalaméda kapálóra.

A kapu, a fogatos kaplógépek saraboló késeivel és töllögtojévvál van ellátva s azt a munkás két hátra hajló nyelénél fogva magelőlt tojja. A kések előtt kis vezetőkér forog, hogy a kapu irányát és magasságát rendezzen betartatja.

Nálunk Nagy- és Shuttleworth 15 frt, Weiser J. C. Clay-Kanisán 11 frt árusítja.

Az aratógépek csoportjában a mult év nem mutatott fel valami nevezetesebb ujdonságot. Itt legfeljebb csak arról lehetne említett tenni, hogy néhány lánckerék-hajtóműves fűszaggyűrű korbáttal, melyekről azonban pontos adatok hiányában egyelőre nem lehet ítélet mondani.

Nevezetesebb ujdonság számba megy azonban a *gabonatisztító-gépek* csoportjának három egyede és pedig a Bohán-féle terménytisztító rosta, a Kayser-féle gabonaciszológ és a Völzler-féle korbáttal, melyekről azonban pontos adatok hiányában egyelőre nem lehet ítélet mondani.

egy színvonalon fekvő rostafeltelekre s csak az azt szétválasztó termény jut a szeláram alá, mely azt még szűryerint szétválasztja. E rosta a közönséges gabonatisztításnál kivül löheremag arankmentesítő tételére is kitűnően bizonyul. Mint igazán elősárgu termény- és löheremagtisztító gép minden gazdaságba egyaránt ajánlható. Kapható a Behm-Soma rostakészítőnél Szarvason: ár 80 frt.

A *Kayser-féle gabonacentrifug* vetőmag-kiválasztásra való, melyet a centrifugális erő segítségével nemcsak nagyság, hanem súly szerint kifügget. A vele végzett kísérletek kitűnő eredményt mutatnak fel. Lényegében fölcserélhető alaku dobbló áll, melynek falát egyenmőrelő állított mozgatható pálcák alkotják. A dob forgásánál a gabonaszemek az oldalalon feléle csuszának s a pálcák hégazai köté kihullanak. A dob felső peremén áttesz magvak a legnagyobbak s egyuttal legnehezebbek is. Munkabírása 4-8 hektár öntésénél. Kapható Kühne Ede gépgyáronál Budapesten. Ár 180-250 frt nagyság szerint. Minden oly gazdaságba, melyben jó vetőmagra nagy feltételek, kitűnően alkalmas.

A *Kalmár-féle kombinált gabonatisztító-gépresta*, tiszta és kebleter összetételből áll. Nagyon szemetes, gazos, gabona meglistítására alkalmas. Feladatát igen jól végzi s mindenütt, ahol nagyon gazos gabona meglistázásra van szó, jó hasznossal alkalmazható. Kapható Kalmár Zsigmond rostakészítőnél Turkevén. Ár 180 frt.

A takarmánykészítő-gépek csoportjában a Góndúr-féle repávgót lehetne utjónságnaként felemlíteni, amennyiben ilyen szerkezetű repávgót még nem használtak eddig nálunk. Említ azonban erre névze nincsenek pontos és megbízható adataink, egyszerűen csak annyit lehet róla mondani, hogy szerkezet, illetve működési elve elég jóknak látszik, de szerkezete összetettebb az eddigi repávgóknál. Készíti Góndúr urad. gépész Szent-Mihályfalván v. p. Szegedre.

A Bajzát-féle kosárártét cséplőgépek számára szivós gabonacsepegtésnél bírhat jelentőséggel. Erre a gépre a székelyi példalom adhatna részletes felvilágosítást, miután ott kísérletek is történtek, de az eredmény nyilvánosságra nem került.

Végül, mint nevezetes utjónságnál — bár ez nem gép — szerepelhet az *adamentes motorolaj* forgalmazózatok, melynek 1 métermázas 7 forint. A petroliummotor tulajdonosi számára nagy előny ez, mert a gép üzemre, vagyis a munkaköltségek ezen motorolaj használatával a mostaninak egyharmadára csökken.

Ezekbe lehetne összefoglalni azon utjónságokat, melyek a gazdasági gépészet terén a múlt 1898. évről indítva a legújabbak voltak. Van köztük több jelentős utjónságnak, melyek bizonyára hasznossal lesznek alkalmazhatók a gazdaságban.

#### Közelkedési ügyek.

Közgazdasági szempontból az annyira nagyfontosságú *küzelkedési ügyet* tekintve, a lefolyt évről az alábbiakban számolunk be.

A vasutépítés terén haladás konstatalható. Refejeszt nyertek és forgalomba helyezettek a következő vasutak, illetve vonalrészek: a *magyar állami helyiérkező vasut*, mely Maros-lye erdőterületétől Lugosra vezet; keszréstől a vojtek-német bognyáron vonalon fekvő Gattjára állomásán köti össze, ezáltal erdőerdők, érekek, földmés és fölég gazdasági termények lesznek a forgalomnak hozzáférhetőkké téve, és jelentékeny módon fejlődhet az ipar. A *keszterez-bognyáron*, valamint a *kisvárdi-árnyólyi h. é. v.* bonyháyvárra vonatkozó forgalomba helyezésére a Királyhatalmi rész garaprotot vasutakban és ezáltal az alig hozzáférhető öserdők értékesítése és kibaznárlása való lehetséges, míg az *áranyólyi h. é. v.* megnyitásával az ország legszakibb

rédsze kapja az első vasutat, mely valósalogs állása lepra az ország legszegényebb vidékű lakosain. Ezen vasut esztakoltást nyert Galiczaiak Chabovka állomásig. A sárbogárd-székesfehérvári h. é. vasut vonala folytatást, illetve kiegészítést nyert a *székesfehérvári-útszél* vonalrés forgalomba helyezésére. A *hatvén* szabályozása rengeteg tőkét emészt fel és az eredmény igen kevés a befektetett összeghez viszonyítva és csak lassan halad előre.

Az 1896-ik évről megnyitult *Vaskapu* a tulajdonképpeni forgalomnak csak az év október 1-én indult folyamán, azaz a hatvén év esztakornál a vonatlása s a hozzáfűzött várakozásnak teljesen megfelelt, miután ez minden akorral nélküli történt. Rövid két hónap után mintegy ezer uszály lett a esztakornál átvontatva az alacsony vizálás dacára.

*Djiszabási téren* is történt intézkedések, melyek a *hatvén* éredekben, azaz hatvén évvel nyújtott díjazásokról, akár a gazdáknak közvetlen speciális szállítási kedvezményeket vesszük figyelembe.

Az *áradi forgalom*ban Puzony vagy Trisztván föl szállított *madrágya*-küldemények kivételével díjazásban nemcsak a m. kir. állomásokra, hanem a közlekedési közlekedésre mint az a régi díjazásban volt, hanem ezen kivételre tarifa terjeszteték ki minden magyarországi vasuti állomásra, legyen ez akár magán, akár helyiérkező vasut vonalon.

Az *élő állatok* szállítására nézve közvetlen új díjazásban lett kitéve a budapesti, közbányi és bécsi állomásokkal való forgalomban. Ezáltal elejtett lett véve azon anomáliának, hogy a direktzálással valamely viczinális vasut állomásáról drágább, mint az ezen határolásokból való indirekt számitási módozat szerinti díjazás. Új díjazásban létesítették *élő állatok*, nemkülönben *gyimész* szállítására a *bajor forgalom*ban.

*Gabonamérek, örelemek, malta* valamint *olajmagvaknak* a m. kir. állomásukat állomásáról a bajor kir. állam., vadban, württemberg, elzász-lotharingal, lindau-oberriberg és svájcra, az állomások Pozsony és Passau között való átkelésével szállított küldemények nézve kivételre díjazásban létesítették. Ez utóbbi tarifa a *gabonakivétel* szempontjából nagylegtőségű, mivel ezen díjazásban érvényesül a vizut ölesőbb szállítási díjának tekintetbevétele a vasuti drágább díjtelek ellenében.

A gazdáknak nyújtott speciális kedvezmények közül föl kell említenünk a *csukorjóra, repázelés, és mérésítóg., sajt-, vaj-, túró-, tej-, tojás-, bor-,fűkúldeményeknek* nyújtott kedvezményes szállítási tarifákat; a tudóveszes helyekre a marhaállomai pótlására szállított *szarvasmarhák*, a Lipcse-lye felé szállított *szarvasmarhák* szállítási költségeik nemkülönben peronopora védekezése elleni *répázel., vasgáz- és azurum-küldemények* s végül az *abrátkarmányokra* stb. érvényes szállítási kedvezmények.

Rá kell azonban mutatnunk, hába rövid idővel a közlekedési iratokra is, melyek a múlt év jövőben megvalósítandók, illetve mindelőbb létesítendők. Az építés terén a *baja-bátaszéki* vasuti vonalrés összeköttetése; a petronényvidéki köszének Romániába való kivitele érdekében, illetve az ottani lakosság munkáztatás megelhetése szempontjából szükséges volna *Romániától egy újabb rövidebb összeköttetés létesítése*. A komáromi *vasuti Dunahidnak* melletti forgalomba helyezése. A budapesti *kisbó megépítése*, a *duna órári esztarna*, Budapesten a Dunát a Tiszával összekötő esztarna létesítése. A belvizek szabályozása és ezek közül többnek hajózhatóvá tétele.

Díjazásban tekintendek szükségesek volna, hogy az a díjazásban első réz némely határozamánya megváltoztassék és ennek merevsége enyhíttessék. Egyáltalában az államvasut igazgatóságának több kulantériáljár kellene eljárni

és nem mindent a fálisai szempontból tekinteni. Szükséges volna a *gyimészkezelési* tételében messzenem kedvezményeket adni, de legalább is azt, amelyet a Fiuméből Budapestre szállított citrom és narancsküldemények élveznek. Az *állatkivétel* manapság éreknél konkurrenssal Szerbia, Románia, Bulgária sőt Oroszország is. Szükséges volna, hogy ölesőbb szállítási tételékek a külföldi piacokra árunkkal megjelenhessünk. Még kellene szüntetni azon anomáliát is, hogy egy kosiba rakott szerkeszté szállítási díja majdnem kétszer akkora, mint az ugyancsak egy kosiba rakott szarvasmarhák dacára annak, hogy a vasúttal szállítottatva ugyaneg. A *marhaszén* szállítási ölesőbb tételékek szintén biztosítani kellene, hogy ennek minél nagyobb etyterjedését lehetővé lehessen tenni.

#### Külföldi szemle az 1898. évről.

Az év végén helyen levőnek látjuk, hogy dióhéjba foglalva összegezzük röviden a velünk szomszédos külföld *legnevezetesebb* közgazdasági eseményeit; aszerint, amint azt szigoruan kiemert térünk engedni. Lássuk tehát ezeket:

**Franciaország.** A földművelési miniszter a len- s kendertermelőgazdák buzdítottak, hektáronként 78 frank 50 em.-ra emelte a *len- és kendertermelés prémiumát*. Hogy aztán a gabonatermelő gazdák is buzdítottassanak, arra szolgálnak a *Desfrais* és *Godard*-féle alópályák, melyek minden évben 2-3000 franknyi díjak ösztönzik az az oly gazdák között, kik 10-15 hektáryri területen a legtöbb s legszegény gabonatermést képezik előmutatni.

A kisbirtokosok *egyesen adójából* az 1898-ik éven engedmények nyújtottak. Az adó elengedlensége a tagosított birtokok gazdái általi adójuk (földadó) hányszada után részeshetnek. Annak, kik eszt 10 frankot fizet e czimben, általi adója teljesen engedettség s ez 25 frankot fizet, abban az esetben negyed-észet engedettség el. De, hogy joga legyen valakinek adóelengedésért folyamodni, követelmény, hogy a negyed-észetű kereseti adója 20 franknál magasabb ne legyen. Az adóelengedésekre az szolgált, mert a francia mezőgazdaság az utóbbi 20 év alatt 3.466,015 munkásfőt vesztett.

A munkások dolgában megszorult gazdán a hadgyimészterülettel rendelkező gondoskodók, amennyiben aratás idején *aratókalmak* bocsát a gazda rendelkezésre.

A kérényező gazdának, az aratóndó terület nagyságáról kell beszámolnia. Jelennek kell aratás idejét, mikor a katonamunkást kívánja. Hatóságí okirattal kell igazolnia, miszerint eszakugyan munkásnéhány van azon a vidéken, hol lakik.

A *mazolbar* mindnagyon versenyté képezvén a természetes boroknak, — tehát megadóztatják azt, még pedig oly értelemben, hogy annak fogyzásai adója semmi szín alatt sem lehet alacsonyabb, mint az ugyanoly szerkezetű természetes boroké. A fogyzás alacsony sághesség, mert a bigittott mazsolabarral sok viszkózéért jöttek rá, mely a fogyzási adót csökkentette.

A közköltésügyi miniszter intézkedése folytán a polgári iskolák tananyagába a *mezőgazdasági szakoktatás* is bevezették, még pedig úgy, hogy a tananyag egy óráét szentelték még egy gyakorlati tanítást tartanak. Az érhető czél: a mezőgazdasági tudnivalók népszerűsítése.

A francia minólárnok a nyáron kongresszusokat tartottak, melyen a *határlételek módosítása* a fiktív áizletet törvénybe utaló törleszté sürgettek. A francia iparos, éppny, mint a gazda érteke éri érdekeit a bözemánövekek által.

A francia börtnermelők, az állammal barátságos nemzetek, az oroszszal *borbirtvisi áizlet* akarnak kezdeményezni. Ez elven van

azonban a magas bevételi várn; miután 228 literes hordó bor után 264 frank van kivétel. I franczia butella bor után 1 frank 50 cent. várn szednek. A franczai áron ohajjakk a borvárn tarifját csökkenteni, ami a szoros barátkozás dacára sem sikerül.

A mezőgazdasági szabályozás című cselekből Tunisztán egy 4000 hektáros uradalommal kapcsolatos gazdasági felsőbb szakiskolát nyitnak államköltéségen.

A hentesek Parisban kongresszust tartanak, melyen sok a panasz, hogy az illóvalis verseny mellett a megelhetés bajok. Ennek elejét vevődjön a mesterséges szírok gyártóra csak oly magas adó kivételést kéri, minót az importálók tartoznak fizetni.

Az országosan dívó eszavargás s koládis megszorítása ügyében a képviselőház bizottsága a bővírtészt és a kényszeradogatást talál szükségesnek, mint egyedül hátszert. A kényszermunkára fogottat csak akkor ezertik tovább, ha 50 franknyi öszegget takarított meg magának.

Az amerikai lovakk kongresszus vesztélyetrén a franczia lótenyésztés, a normand tevesztők a külföldről behozott lovak darabjára 200 fr bevételi vármját követelik. 90 napos vesztélyzárát s a sorény alatti, túvesszával jelzést sürgetik.

Apró harvánban törvénygyé emelik a Warrant-ot (terményhitelt), mely az előállítók kivételével, a gazda öszes, magánál tartott terményére hitelt biztosítja.

Az élettelt mezőgazdasági munkások, kik 65-ik évet követő betöltésük s legalább 20 évi egyhátszemi szolgálatot igazgatnak, a Osmán törvén gróf alapjából évente 200 frank évjárdeket huzhatnak.

Májusban a pénzügyminiszter rendeletileg közli a közsegelők, miszerint 1899 ik év január 1-től kezdve a hygienikus itala (bor, ször, almabor) kivételével a felfüggesztés alá meg fog szenteléstni a annak helyébe főleg a kényelmi objektumok, nevezetesen a szesz kerül magasabb adózást alá.

A gabonabevétel vármját, május 1-től egész július 1-ig felfüggesztették, mert attól tartanak, ha a 7 franknyi bevétel várn megmarad, mindenfelől mutatkozó rossz termés folytán éhínség fog bekövetkezni. A felfüggesztéssel ikövetett bevétel csak későn veszik észre, de már a hatást nem csökkenthetik.

A sertésbehozatal várnja is modifikálták. 100 kg, előszert után 12 franknyi várn szedetik, friss sertésvesztést 18 frank. Hentesru 100 kgja után 100 frank. Zsírért annak minőségére szertint 25—40 frank szedetik egy méter-mázsa suly után.

A katonalovak s a tenyészkancák a gazdák gondozására bíratnak, kik a szertint, amenny gondját viseltek a rókák bírat állatanyagnak, 250—450 franknyi díjazásban részesülnek évenként, viszont, ha az állat a gazda figyelmeltensége folytán válik hasznavehetatlenné, a gazda kötelez annak árát megtéríteni. A marhávesztés s vadgulya túlvésztés eseteiben lebnközött állatok gazdáinak hátrópórtást nyujtanak, ha a mezőgazdasági törvény 34—37. szakaszai applikációjokat találják.

A Code civil-t mint ösdi intézményt törökön akarják, mert főleg a kölcsönösügyleteknél hátrányos. Kisebb kölcsönösknél a betáblázási költségek oly magasak, hogy a hitelező nem szivesen tábláz. e nélkül meg a szorult ember nehezen jut kölcsönöz.

A franczia bormerelők bajukon egyformán vélnék segíteni: ha a kormány a bormerelők vármját bektolterenkint 20 frankra szabja, ha a s-pnyol kikötőkben vézgett nyilvános bormerelők elvételét a ha franczia területre hozott vizezet bormt pontoslat az 1851-ik évi 27/3-ik törvény értelmében elkövözzék. A dohánytermelők panaszaitak hallatják, hogy a fogyasztásra kerülő dohány fele külföldi termék, ellenértékre állami szubvenziót kérnek.

Az idegen munkásinváziónak az által vélnék gátat vetni, ha a gyári, ipari, gazdasági vállalatok munkáslát között csak 10% idegen munkást tűrnek meg.

Nemetszarg, Nordhausenban, Erfurtban, Schmalkhebenben, Magdeburgban, a szövetkezetek alapítását a kormány támogatás mellett hatalmas gabonakeréktárat építenek, melyekben a gazda telebányázzott gabonájára kölcsönt nyerne, men kölcsönt természetű nyogott árak mellett előadni. Ez épületek a kor legmagasabb technikai szívnvalónak épülnek, melyekben a gabona hely s konzerválása is lehetővé válik.

Von Haumerstein Losten földmívelési miniszter azt ígéri a képviselőházban, hogy a jövőben költendő szerződésnél a gazdák érdeklérére tendig figyelemmel Munkáját könyvtől a gazdák a következő kényvénnyel intézik hozzá. Hasson oda a kormány, hogy a gazda személyi hitelle megnyitassék. Utasítsanak oda az állami s nyilvános pénztárak, hogy birtokukra, mint gyámhatóság adhasnakk előhozhatók öleső kölcsönt. Az idegenből jövő gabona szállítási minősítéssel ellátva erősezzék be. Az Amerikával és a többi exotikus államokkal köölt kedvezményes szerződések haladéktalanul felbontandók s olyaoktól pótlándók, melyek a német gazdáknak kedveznek. A magyarok használatá csak abban az esetben engedjéssék meg, ha az öleső sítépök üzletheben használatá, feltűnő helyen nyomatásban is van függesztve.

Az amerikai sertésru a német piacról tiltassák ki. A marháveszt behurcolásának akadályozása céljából még határzárak s 3 hétig tartó vesztélyzárak állítsanak fel az idegen állatok mindenesteben csak hazai állatörvök által vizsgáltsanak meg.

Gemgingen tábornok a Reichsrát-ban ráutal arra, miszerint a hadsereg ellátása, a mennyire az a viszonyok engedik, egyformán történ a szövetkezetek által. A szövetkezetek a túler-zsereket szób helyett mellaszal látják el.

Az 1897-ik évi április hó 20-án hozott mőbörgyártási törvényével a szövetkeztelők minőségének megelégővé, mert a megszorítás dacára a szövetkezetek bor s kőszetkeztelők vézgett versenyt támaszt. A mőbörgyártást tehát nem tiltják el merven, hanem oly megszorításokkal, ellenörzéssel s magas adoztatással sújtják, hogy mőbort gyártáni alig fizeti ki magát. Szükséges rossznak ismerik el, melyet, hogy a bormertő gazdának ne árthasson, megfelelő korlátok közé vortnak.

A kölelelő marhábesztés mindnagyon térd hódít. A véletlen baloszt ellen bízottatnak száma 17,605,190 lélek. Így érthető, hogy 1898-ik év végén már 490,620 munkás egyén részvétel öreg napjában rendszer évjárdekbán s 40 kőszetkezetek által 50,489,477 márkával segélyezte tagjait. A német gazdák két év előtt 87,750,000 márká őr czukrot exportáltak az Egyesült-Államokba, mely szép bevételnek most a Dingley bill életbelepítésével, mely a kubaí viszonyok új alakulásával, vége lesz. Lehet, hogy az adóimpulzus s az amerikai sertésru kitiltására az alatt a czim alatt, hogy mind trichinák!

A lótenyésztők még éppen az amerikai lóvörpörben látják nagy vesztedelmüket, okvetlenül emeltetni ohajjakk vámráfajukat, mert a 20 márkányosban éppenséggel semmi védelmet sem találának.

A Reifisen rendszerre szertint öszesen 2666 szövetkezetet van hivata s szorult gazdák helyzetén segitenek, melyek nemcsak hiteligyleteket bonnyolítanak le, hanem a termények eladására s a gazdasági üzem vezetésére szükséges anyagiak beszerzésére kölcsönt nyujtanak.

A Sacharin, mely 400-szor oly nagy édesésgértalommal bír, kilogrammonként 80 márkával adoztatják meg, hogy a cukorgyártás helyzetén javítsa legyen.

A németeknek a Keleten érvényesülő befoglalása mind nagyobb méreket öll, az ingo-

lok kezeiből kiragadják a konzesszionát vasut építtető Angorát át. A török hadsereget német puskákkal látják el s drágasság dacára a Szász-éke legelőtelésére a török földmívelés.

Az ipari s kereskedelmi termék a távolsg dacára hálás piaczat találja, melyet sürű hajókölcsödek élénkit a Földközi tengeren.

A gazdátársan egyik kölelemből lélesen a czukoripar fellendítését előzéken remélli elérni, hogy a többi propozíciók mellett főleg a fogyasztási adó törleszt javassza. Ezen módon vagy a gazdán, mint a gyároson rónélek segiten.

A birodalom keleti részében levő elhanyagolt birtokot egyformán akarják talpra állítani, hogy azokat a „Königsbergi gazdasági társaságnak adó törleszt javassza” vónné saját kezébe.

A szükséges ökött szövetkezetek után előlehetett állítani s azt hiszik a céll, az eladósszót birtokokat a közel jövőben így fogják tehermentesíteni. A poseni iparkamra pedig a gazdasági munkások helyzetén segít, a mennyiben a természetben javadalmasít állítja ismét vízszára.

A gazdák s molnárok sérmelekké látják az idegen listbehozatalnak engedélyezett várnhitelben. Ennek törleszt kéri. A listet vasut szállítással emelést, ellenben a gabonáknak leszállítással sürgetik. A vizitukajokban tartású pedig a megdrágított szállítási díjából kompenzállják.

A kormány a szövetkezetek eszmét fejlesztendő s a termékek közöl eladását könyvtől, a vasut államok közölbe építendő gabonakeréktárat építést öleső telekadás s önköltséges Áron szállított építkezést any adóssal könyviti.

Olaszország. Az év elején az olasz mezőgazdasági munkások válásába Florencia, Ancona és Milanóban kiört lázadásban nyílváltak. A tavalyi Amerikába kivándoroltak száma 182 ezer volt. A földmívelés nyomorúságos nyílváltak. Lázarté könyvté törvényjavallatot terjeszt be, melyben a földadó elengedését sürgetik.

A napoly hercegeq indítványára Zoolarum gazdasági tanintézet tanár vasnaponként a gazdasági elemhez tartozó katonaságok tanoflyan halgatására fogja.

Az öleső bevétel meghonosításával a zülleségek indult gazdasági helyzetén akarnak segiten.

Anglia. A statisztikai adatok szertint az ország az öleső évszázadokban virágzó Robert-érek exportál bírt, de 1846-ban a Peel Gabona-féle indítványára a behozatali vámráfaját török s attól az időtől fogva sítylett annyira a mezőgazdaság, hogy Anglia zölésörzert csak importáló állammá lón.

## LEVÉLSZEKRÉNY

### Kérdések.

1. kérdés. Miután a takarmányozásban szombolyozott eszlamérdő adatokat nem találók, kérdem, mi kölönbség van szombolyozott és vermet csalamedé közt, illetve van-e köztük táptértékülönbség? S. F.

2. kérdés. Rézes aratók és csepők szerződésében a kövekező szakasz is felvetett:

Tarzonak arató- és csepőkállkozók marokszedő és köveköltők együtt veszték esztén vasár- vagy ünnepnapon is aratni, vagy takaradni. Ha ezt tenni vonakodának, esztől-estére és fejenként fél mérő buzójuk az esztendő részükből a gazdaság javára levonatik, mely ellen semmiféle jogorvoslatnal sem dihetnek.”

A szerződöttel munkások maguk is beállítják, hogy igenis jöhet oly kritikus időjárás, amely idokoltta teszt szükség esetén a vasár- ünnepnap munkálattól, tehát ezek, az ellen kifogást nem is tettek, mert tudják, hogy csak

a végén esetben nyul a gazdasz a pihenő napon a munkához.

A közögi jegyző azonban ezen szakaszt törvénytelenség állította és a hitelesítést a szerződés megtagadta.

Panasz emeltem a miatt a főszolgabírónál, és az jegyző intézkedést helyesnek és törvényesnek jelentete ki.

Az arató-csopló szerződés ezen hitelesítéssel nélkül is az összes felek által elfogadva aláíralt.

Tudom, hogy ezen szerződést a közigazgatási hatóság elveti, haik esetén nem érvényesíthetem, de ettől nem félek, mert aratóinknak bajunk ezelőtt sem, meg most sem fog lenni.

Tisztelettel vagyok bátor kérdező, hogy az illető uraknak igazuk van-e abban, hogy a törvény minden kivétel nélkül tiltja a vasárnapi munkát és hogy rendkívüli esetekben sem enged meg azt.

Tudtommal rendkívüli esetben a törvény is megengedi a vasárnapi munkát. V. B.

3. kérdés. A föld és házbirtokok általános jövedelmi pótlójából levonandó kamat és eljáradék-tartozások át képeznek-e egy aratómunka visszabólyozási évi terheit (amelyek az illető vizsáb. társaság által felvett kölcsönökből reá eső részként évenként fizetnie kell) és nyugdíjazási tiszviselőnek évi készpénzterheket? B. D.

4. kérdés. Gipszből, szuperfoszfátból és chilisátrómból álló szállításformára a szállítási alkalmával annyira összekeveredhet, hogy szét nem választható.

Mikor legelőszérűbb a keveréket és mily mennyiségben tehető felhasználni? 1000  $\square$  föld lucerna megrágrázására. A lucerna 3 éves vetés és kötött minőségű jó talajban van vetve. Vagy mi célra lehetne ezen keveréket legelőszérűben felhasználni? K. M.

5. kérdés. Két csikónak orrán, kivált az orryükszélén szemölcsök képződtek és folyton szaporodnak; a szemölcsök felületét a recés, érintésük nem okoz fájdalmat. Kérném szíves válaszukat, hogy mivel kezelhessem és hogy nem kellene-e két 1/4 éves csikót különítve tartani, mert a szemölcsök ké azonban csak egyik csikó orrán képződtek? B. A.

**Feleletek.**

Rozsdás buzavetés. (Felelet a 464. kérdésre.) Ha az időjárás továbbra is ilyen enyhe és közös marad, a rozsdás nagy károkat tehet a vetésben, a mit a jövő termés megérkezhet; ha azonban az időjárás hidegre fordul, megakad a rozsdás fejlődése s a lefogyó levelekkal a rozsdaspórák is tönkre mennek.

Tekintve azonban, hogy a rozsdá mármóst erősen mutatkozik, ez mindenesetre aggodalmas jelenség, mert brossa a rozsdát, mely így ősszel megzsolta támadni a gabonát: a puha rozsmának (Bromus molinans), eme, a télen is zöldülő fűnek is egyik közönséges parazitája s így valószínű, hogy ezen az úton-úfélen található gyomom most szintén bűntényeszik.

A puha rozsonok pedig, melynek leveleit csak ritka kemény föld teszi tűrhető, a rozsdá mostani alakjában (uredo spórákban) is jól áttelel s így számíthatni arra, hogy a vetést már kora tavasszal a puha rozsonokról rojda az infektáció érni, mi az időjárás a rozsdá fejlődésre kedvezően fog, már tavasszal majd okozhat megint a vetésben.

A legelőtés most fogja ugyan a rozsdát elmulasztani, de ennek fejlődését csökkenti, nemcsak azért, mert a lehető állatok a levelekkal együtt sok spórást esznek meg s tesznek így ártalmatlanná, hanem azért is, mert a legelőtés a buzát mostani fejlődésében — mi a rozsdá tenyészedéséhez kedvez megakasztja.

—y— a.

Eljárás költségek borharmisátási ügyekben. (Felelet a 465. kérdésre.) A mesterséges borok készítésének talimázásáról szóló 1803. évi XVIII. törvényzikk és annak végrehajtási rendelete az eljárás költségeiről egyáltalán nem intézkedik, irányát tehát a közigazgatási hatóságok hatáskörébe utal kibágások esetében követendő eljárásról szóló 38547—1880. számú belügyminiszteri rendelet és különösen annak 60., 93., 94. §§-ai, melyek az igazságügyminiszternek 1894. évi április 4-én 7628. számú alatt hozott rendelkezésének, továbbá az általános bírávádi eljárást illetően a hivatalból üldözőző celekmények vajda által való felmentés esetén az eljárás költségében az államkincstár marasztalando.

A borharmisátás hivatalból üldözőző kihágás, mely miatt az eljárást még a magán feljelentés visszavonása esetén is hivatalból folytatni kell. Nem foroghat tehát fény kétség az iránt, hogy hasonló esetekben az eljárás költségeit a kincstárt terhelik és hogy azokat a kincstár annak a hatóságának, amely azokat előlegezte, megteríteni tartozik.

Zsomolyózott és vermett csalmadék táptérkéke. (Felelet az I. számú kérdésre.) Hogy van-e táptérkéklönbség a zsomolyózott és vermett csalmadék között, van szerencsem a következőképpen válaszolnom.

Habar ma még e két konzervált mód után nyert takarmánytáptérkéke, illetve emésztéshétsége felül direkt végrehajtott emésztési kísérlet nem is állanak elfogadható alakban és számban rendelkezésünkre, mégis az alább kifejtendők alapján azt mondhatjuk, hogy a zsomolyózott vagy édesen konzervált csalmadék a legnagyobbat táptáphatása van, mint a vermett vagy savanyun erjesztett csalmadék. Ezen következtetésre, kell számú kísérlet hiányában indirekt uton is eljuthatunk.

Mint ismeretes, a régi módon, veremben való savanyu erjesztés oly alacsony hőfoknál (20—40 C°) megy véghez, hogy az almosztási tejsavmiblen érvényesülének s az állatok előidézett szesz, eozsava, va) és tejsavas erjedési, valamint rohadási stb. folyamatok a takarmány tápanyagait oly nagy mértékben csökkentik, hogy e vesztéseké a takarmány szárazanyagának 40—70%-át is elérhék. E mellett tanuskodnak a magyarórvány gazd. akadémián végzett csalmadékemelési kísérletek is, midőn a végzett 50 kísérlet átlagszámán a következő ingadozásokat mutattak:

	Maximum	Minimum
s z á z a l é k		
Viz . . . . .	85.4	40.9
Nyrs protein . . . . .	6.2	1.36
Zsír . . . . .	9.41	0.61
Élesztő . . . . .	15.61	5.85
Szárazanyag . . . . .	59.1	14.6

Tehát a vermett takarmány szárazanyaga a kedvező eredményt mutató, természetesen 50%-10%-ot tett ki, míg a kedvezőtlenebb lefojlásu erjedésnek csak 14%-a volt az átlagos szárazanyagtartalom. A fenti kísérletekből nemcsak az világik ki, hogy a savanyun erjesztett csalmadéonál a tápanyagvesztéseké legveszesebbek, hanem egyezsír mind az is látható, hogy az ugyanazon eljárású nyersanyagot csalmadé szárazanyag, illetve tápanyagiatartomban oly lényeges különbségeket mutat, hogy előleges kémiai vizsgálat nélkül nem is lehetne a helyes adagot megzsolni.

Ezzel szemben a zsomolyói módon, vagyis édesen erjesztett takarmány konzerválásánál, mint ismeretes, a kazal hőfoka már az ősszerkés első 48—72 órájában 55—85 C°-ra melegedik fel, tehát oly hőfokot, melynél az összes erjesztő gombák elpusztulnak s így tápanyagvesztéséggel járó nagyobb erjedések nem idézhetők elő, feltéve, ha a kazal hőfoka megterhelés által rövid idő alatt 40—50 C°-ra szállítatik alá és gondoskodik

lesz arról, hogy a hőfok nagyobb ingadozásokat azután se mutasson.

Miután a zsomolyózatnál szokott egy és ugyanazon takarmány vizartalmá részint az időjárásról és a lekasztás után való beveremelés idejéről függ, továbbá a kazal felmelegedést fokát részint ez a körülmény, részint pedig a megterhelés ideje és nagysága lényegesen befolyásolja, egész természetes, hogy már csak két külön kassznál is, melyek ugyanazon zöldtakarmányból, de különböző időben, helyen, mértékben stb. készültek, az erjedés eredménye sző teljesebrielmében lehet egyenlő s így a takarmány táptáphatás itt is ingadozásnak van alávetve, éppen úgy, mint a savanyu erjesztésnél.

Mint a fentiekből látható úgy a savanyu, mint az édesen erjesztett takarmány táptáphatása függ az erjedés minőségétől, az erjedés mértékét pedig nem állandó s így ezen kétféle módon nyert takarmányon állandó szombokban kifejezett táptáphatást nem lehet megállapítani, mely minden egyre konkrét esetre irányozható lehetne. Mert nemcsak, hogy a zsomolyózott csalmadé is erjedhet savanyun, ha a kazal mindvégig alacsony hőfokán tartatik, s a vermett csalmadé is lehet édesen erjedt, ha a kazal hőfoka huzamos időn keresztül 55—60, sőt 70 C° fokon állót, midőn a oxidáció és a fehérjelejté megolvadása (coagulatio) következtében táptáphatása lényegesen alszállik.

Igy állván a dolog, világos, hogy vermett és édesen erjesztett, vagy zsomolyózott és két vermett csalmadé közötti táptáphatást mindig csak a kérdéses két takarmány kémiai és emésztési uton való összehasonlítása alapján lehet megállapítani. E tekintetben minden esetre rálló konkrét adatokat soha sem lesz lehetséges elérniük, hanem a vegyi vizsgálat mellett a gazda felállítására és illőképteliségre fog szorulni annak elődöntése, hogy a kérdéses konzervált takarmány milyen táptáphatás lehet.

Általában szólva, ha egy vermett (savanyun erjesztett) csalmadé, mint a zsomolyózott (édesen erjesztett) csalmadé a maga valóslágának megfelelő, úgy az erjedési folyamatok alapján, nemkülönb az édesen erjesztett csalmadékénak izetesebb rojda folyót, azt lehet mondani, hogy a zsomolyózott (édesen erjesztett) csalmadé jóval nagyobb táptáphatást fejt ki, mint a vermett (savanyun erjesztett) csalmadé. Omega.

Vasárnapi munkaszünet kikötése. (Felelet a 2. kérdésre.) Az 1868. évi LIII. t. cz. 19. §-a szerinti vasárnapokon minden nyilvános és nem nyilvános alkalmi szükség megtagadandó, tehát a mezzi munka, és az ünnepek hasonló intézkedés törvényeinkben nem található, de a fennálló gyakorlat szerint saját vallása ünnepein senki munkára nem kényszeríthető. Az idézett törvényeknek a vasárnapokra vonatkozó rendelkezését a kihágási bírói törvénykönyv bírelő szankcionálta látta el.

A törvény tehát egyedül a nem elkerülhetetlen szükséges nyilvános munkát s azt is csak vasárnapokon tiltja.

Az aratási, illetoleg eséplési szerződésben az amik az 1868 évi kikötött bírság is olyan, mint a Munkaszünet az évközeztében, hogy a jegyző és a főszolgabíró helytelenül tagadták meg a szerződés hitelesítést, mert maga a szerződés ezen pontra is csak szűkséges esetéről szól és nem világosan nem lehet megjelölni a törvények azon szakaszát, amelybe a kérdéses kikötés beiktatott. Mindazért dacára azon nézetbe hajlnak, hogy a hitelesítési jogosan tagad-

latott meg, mert a vasárnapi munkánk általánosan és rendszerint mégis csak tilos s az ekelhetetlen szükség kivételén esetén nem tűnik fel jogosnak a munkásokat már előre, bírásg terhével megkötni s a szükség fenaglásának megjelölését egyoldalúan az érdekel munkaadó tevéseire bízni. A kenyérszerű szükség terheztől való föltek, hogy komoly esetben a munkások már a saját érdekében is, bírásg való fevegetés nélkül munkába állanak, ha igazán kell s a szabálytól való ilyen eltérést erőltetésre a felek közös akaratára kell bízni.

A kikötött bírásgunk tehát nincs elengedő jogalapja, sőt esetleg arra vezetnek, hogy a munkás a bírásgától való felelőben a törvényt sérti meg. Ezenkívül a kikötött bírásg és annak levonása az 1898. évi II. törvényeknek, ha nem is egyesben tilalmával, de céljával és a 32. §-ból kiolvasható szellemével egyenes ellenkező.

**Általános jövedelmi pótadó. (Felelet a 3. sz. kérdésre.)** Az 1898. évi XLVI. l.-cz. 19. §-a így szól: „A fölt és házföldtulajdonosok általános jövedelmi pótadójából levonandó az illető tulajdonos bekelezés által is terhelő kölcsön után az adóvet megelőző év végéig tényleg meg le nem rovt tökémaradék egy évi kamatainak 10 százaléka; föltve, hogy a tökélet kamatok is vannak bekelezésre.”

A volt pécsiügyi közgazdasági bírásg 355. és 1448. sorozamu elvi határozatával ezt a bekelezést detjárásokra is kiterjesztette.

A fösuly tehát a kamat-vagy detjárásdektartozás bekelezéssel voltán felszök. Bekelezés nélkül nincs helye levonásnak.

Ezekben befoglalhatók a föltött kérdésre adandó felelet, hogy I. az uradalomra kivetett általános jövedelmi pótadójából levonandó szabályozás járulékos, s az nyugdíjak fejében leszámítandó helye nincs. Az utóbbiakra nézve ez annál kevésbé lehet kétséges, mert azok soha sem képeznek dolgot terhet és nem biztosítanak bekelezés által. Ha valaki a bíróságot terhelő vizságlózási járulékokat amortizációként kölcsön után konvertálta meg, megtagkarithatja az általános jövedelmi pótadót megfélelő részét. Ez számítás dolga és egykímisek esetben talán sikerrel alkalmazható.

**Össekeveredett mütárgyak felhasználása. (Felelet a 4. kérdésre.)** Az össekeveredett trágat, kár lenne a lucznerára elszórni, mert a keverék legdrágább részére, a chilislértom, nem szükséges a lucznera trágátszához, mert az a nitrogén, vagyis a chilislértom ható alkatrészét a levegőtől is képes megszerzeni.

Ha cukorrepát természet, úgy ez alá, különben pedig takarmányrépa alá lesz legcélszerűbb felhasználni, miután azonban a csikokban a chilislértom a szarvasgőzökön viszonyitva sok, azért czélszerű lesz oly módon eljágni, hogy a keverékből 150 kg.-ot elszór, ezenkívül azonban még 75 kg. szuperfoszfát hótét el is khat, holdanként. Cs. S.

**Csikok ornnyalásán szemölésök fellépése. (Felelet az 5. kérdésre.)** A csikók ornnyalásának kormények, a fölt és alsó ajkon szemölésök, melyek kendor-egész boronáságának lehetnek, igen gyakran fegnek föl anélkül, hogy az állatok egészögre hármenné káros befolyást gyakorolnának. Némelykor a szájnyálkahártyáján is fejlődnek, de a táplálkozás zavart még ebben az esetben sem okoznak.

A szemölésök minden bocsátók nélkül elmulnak; ha a bőrön csak néhány van s azok nagyok, akkor ezek tövükben olfóval lecsaphatók és a kissé vérző alap polkófelvélérinthető.

A szemölésök egyik állattól a másikra nem szoktak áttragadni, legalább az átjótás eddig nem sikerült. Dr. P. B.

## VEGYESEK.

### Mai számunk tartalma:

	Oldal.
Az OMEGE közleményei.....	1
Visszapillantás az 1898-ik évre. B. D.....	2
Megzőgazdasági termékek értékelése. Forster Géa.....	3
A mezőgazdasági ügy 1898-ban. Bernát István.....	4
Szövetkezési tudományos intézmények. Károly Rezső.....	5
Állattenyésztésünk haladása. Szalay János.....	6
Visszapillantás a föltölt év állategészségügyi viszonyaira. Jenesszky Pál.....	7
Szőlők ültetése.....	8
A mezőgazdasági gépészet újdonságai.....	9
Közföldi ügyek.....	10
Közföldi szemle az 1898. évről.....	11
Levegőtérítés.....	12
Vegyesek.....	14
Ferresztetem, fűszel.....	15
Budapesti gabonaföldes. — Velmágyvak. — Mütárgyak. — Szeszüztelés. — A központi vasárcsarnok árjegyzése a nagyban (en gros) eladott élelmiszereké. — Árnyalásokról. — Budapesti szarvasmarhavár. — Budapesti juhavár. — Bécsi világmarhavár. — Bécsi szarvasmarhavár. — Bécsi sertésavár. — Bécsi juhavár. — Ingatlanok árverési (2000 forint beártesken felet).....	17

Eljegyzés. Ifj. Paikert Alajos, az OMEGE, füzlelmezőgazdasági muzeum öre, az OMEGE, füzlelmező tükrajra eljegyzett Szégyán Deli kisasszonnyal. Örvényes jegyzékét a hirt. hírt, kacsosony esteit költ szörnyre s eljegyzése alkalomból kedves kollégáink öszinte szívóból üdvözöljük!

Dr. Darányi Ignác és gróf Desseffy Aurél dragsága. A békesmegyei közgazdasági egyesület 1898. évi közgyűléseben Darányi Ignác földmívelésügyi miniszter és Desseffy Aurél, az OMEGE elnöke dísztagokkal választotta meg. December hó 22-én a békesmegyei gazdasági egyesület képviselőitelen Geiszt Gyula elnök, dr. Zsilinszky Endre alelnökből és Zlinszky István tükárból álló ködlöttség füzlelget Darányi miniszterrel és Desseffy gróffal s szép beszédek kíséretében ányújtották a kirevít költ dísztagok olveleket.

Tavaszi állatvásárok sorrendje. Az „Országos Magyar Gazdasági Egyesület” által fölyt éven rendezendó XVI. tenyészállatvásár február hó 25. és 26-án a „Tattersall” istállóban (Külső-Kerepesi-ut) a keleti pályaudvarral szemben) fog megtartani. A vásár rendezés ügyét első napjában megkér meg az ismertebb tenyészteknél. Az OMEGE. E.

Budapesti Tattersall-rezinyvásártárság által fölyt éven rendezendó tavaszi luczóállatvásárok a következő sorrendben fognak megtartani: XII. tavaszi luczóállatvásár, március hó 12. 13. és 14-én a Tattersall istállóban. XIII. tavaszi luczóállat vásár, március hó 25. 26. és 30-ik napján. A luczóállatári bejelentési ívek úgy az OMEGE, tükári hivatalánál (Bpest, Köztelek), mint a Bpesti Tattersall tükárságánál (Külső-Kerepesi-ut) kaphatók.

Uj ügybeosztás a földmívelésügyi miniszteriumban. A földmívelésügyi miniszter a miniszteriumban új ügy- és személyzeti beosztást léptetett életbe. A szőlőfuzítés s az szarvaskapcsolos egyéb kérdések megoldása valamint a borhalmítás meggátására szolgáló intézkedéseknek az eddigéig is behatóbb keresztültelére érdekében Dobokaj Lajos miniszteri tanácsos országos borászati kormánybiztos vezetésével új föltölti létesített. Az új föltöltés 3 ügyosztályra oszlik. Az I. ügyosztály személyzetét ügybíróként a szőlőfuzítást, a hegyközségek ügyei, a filoxera ellen való védekezés, a szőlészeti szakszemélyzet személyi ügyei s a föltöltési kísérletéig képezi. A 2. ügyosztály (borászati) a borértékesítés, borértékesítő szö-

vetkezetek s a borhalmítás ügyekkel valamint a felszólészeti és borászati szakoktatással foglalkozik. A 3. ügyosztálynak (szőlőtelepek) az állami amerikai szőlőszeszüzőparóti anyatelepek és ötványiszolók, valamint az állami szakközégek működésének állandó felüzvezésére s az alsóbb szülészeti szakközégek pedagógiai szempontból való bírlatát képezi ügybíróként. A fentebbieken kívül a miniszterium ügybeosztása még annyiban változott, hogy a miniszter a nagyfontosságú telelétsi ügyek számára is új, önálló föltölti szervezést ügymódra öszította be a „Mezőgazdasági munkás és családhitvány” valamint a „Kisbald gazdászati igazgatószálat is. Ezen föltölti elnök Mádny Izidor miniszteri tanácsos áll.

**Engel fele borhalmítási ügy.** Az „Engel József fia” pécsi borkereskedő cég ellen mesterséges bor készítése és forgalomba hozatala miatt indított kihágási füzlet a budapesti vizságló szakértőbizottság — a földmívelésügyi miniszteriumban — dr. Wartha Veres elnökele által a napokban tárgyalta s abban az alább ismertetett szakvélemény nyílvánította. Habár a nevezett cég pécsi és budafoki pinceszében Kecseyi Kálmán VIII. kerületi rendőrkapitány által hivatalosan valamt minták naszállott czégek vizságlására és a borvizságló-bizottság, melynek joga ez köteleseges nemcsak a borminták megvizságlására, hanem a helyi nyomozat által szolgáltatott adatok füzlelmebevételere és mérlegelésére is kiterjed, a vizságlat során szerzett adatok alapján egyhangúlag megállapította, hogy a nevezett cég a fölyt év júliert óta a bortörvényben tiltott módon, törkölyhormak üzletészeréggel nagyban való gyártásával foglalkozott s e czéllra a megengedettnél régbib szőlőtörököt is használta. Megállapította továbbá a bizottság, hogy a nevezett cég az idén kétszer annyi törkölyhorm készített, mint a mennyit a saját mesterségből — a törvényben megengedett módon készítése szabad lett volna. Ezen az alapon a bizottság a cég pécsi pinceszében öszszeirt és tiltott módon készített 1720 hektoliter törkölyborszeri készletet egyhangúlag mesterséges borknak nyilvánította s a cég tulajdonosának terhére mesterséges bork készítését megállapította. Mesterséges bork a borminták alapján, a melyek a helygét és a földmívelésügyi miniszterek által egyetértőleg a nevezett cég budafoki és kis-teljesítési pinceszében elrendelt s Pestmegye alispánja közbizonyítól végrehajtott fölytöltéges vizságlat során vették, a borvizságló-bizottság a cég emlelt pinceszében talált borkból 740 hektoliter, továbbá a cég által a köztisztviselők szövetkezetének szállított 51 hektoliter az 1898: XXIII. l.-cz.-be füzöttó módon glüczerin és víz füzilhasználásával készített mesterséges bork. A vizságló-bizottság a szakértői véleményét tehát olyan alapon helyezte az Engelfele borhalmítás ígét, hogy annak a felháborított közvélemény megnyugtására szolgáló elintézését köztelen remélhetjük.

**Hibajátás. A „Köztelek”** harszenyosi számúhoz megjelent „Barmontesztés” című czáklapban: „Képek” czim alatt tévesen az lett közölve, hogy a gödöllői m. kir. barmontesztésztő telep és munkásképző iskola már három év óta felmar. Ezen hiba a korrektúra áttételezésénél csuszolt be és mivel az igazgatónak meg nem felelt, helyesbítők a dolgot a kijelentők, hogy a barmontesztésztő telep, még elején lett berendezve, azóta folytonos szervezés és építkezés alatt áll s eirőlhatóság a barmontesztésztő közép iskola csakis 1899. év október 1-én fog megnyitni.

**Egyesületi élet.** A Veszprémmegyei Gazdasági Egyesület I. fölytöltés tartotta meg közgyűlést. A közgyűlés az idén kezdő évetervét költ okozott körökkel kapcsolatban a jegyzőbizottság ügyével és a biztosító társaságok jégártelével ellenében teendő intézkedések életbejelölésével foglalkozott bővebben s az ügyben a kötelező állami biztosítás behozatalát







## Országos Magyar Kölcsönös Biztosító Szövetkezet.

BUDAPESTEN, VIII., József-körút 8.

Alakult 1894. évi en.  
Elnöke: TELEKI GÉZA gróf. Alnöke: CSAVOSSY BÉLA.

ANDRÁSSY GÉZA gróf, BUJANOVICS SÁNDOR, DESSWFFY ARISTO, PÜSPÖKY ENEL,  
RUBINER GYULA, SZENTKIRÁLYI KÁLMÁN, SZILÁSY ZOLTÁN, FÁZONYI ZSOMBOR,  
TELEKI SÁNDOR gróf.  
Vezetőigazgató: SZENTYI ZS. ÖRVID.

AZ ORSZÁGOS MAGYAR KÖLCSÖNÖS BIZTOSÍTÓ SZÖVETKEZET a gazdaság-  
szükség általános elismerése szerint egy a fiz- tiert a legbiztosabb term. híven  
megfelel hivatásának; folyton fejleszti a reformokat, melyeket a gazdaságosság  
évek óta sürgetett és a károknak gyors és méltányos kiegyenlítésével a felek  
teljes megelégedését viria ki magának, az

**épület és átalány (pauschal) biztosításnál**  
rendkívül mérsékelt díjával telemes megtakarítást tesz lehetővé; a szövet-  
kezet posztán csak a díjakat számítja fel a megfelelő kincstári bérvaggyal; —  
minden más illeték kizárásával.

## A takarmány és szalmáseleség

biztosítása egy intézmény sem eszközölhető oly olcsón és oly kedvező feltételek  
mellett mint a szövetkezetnél.

■ **Gazdasági egyesületi tagok** — társulat alkotta a biztosított érték  
nagysságára — a tiszta díjból 5% díjengedményben részesülnek. ■

Kiagazdák, ha huszan egyszerre, egy csoportban, de külön-külön ajánlattal  
terményeket biztosítják, 10% engedményben részesülnek.

Bővebb tájékoztatással szolgál az igazgatóság Budapest, (József körút  
8. sz.) és a vidéken létesített ügynökségek.

5024

## Takarmánykamra berendezések



nevezetesen: **szeceksavógók**, szabadalma-  
zott védőkészülékkel, **répadógók** szelert- és  
koczkavágásra, repázók, **kukorica-  
morszók**, darálómalomok kézi-, jár-  
gány- és gőzhajtásra, **amerikai Duplex-  
daralók** gőzhajtásra, csöves- és szemes-kukorica és minden-  
nemű gabonafajok egész finom darálására, **egy- és kétféretu  
malomok** vasállványon, **olajpogácsatorók**, **járgányok**, **trans-  
missiók**,

## burgonyafőző- és takarmányfű- lesztő készülékek,

továbbá **trágyalé-szivattyúk** és **fecskenedők**, **trágyaléosztók**  
**széna- és szalmasajtók**, nemkülönben az összes **talajmű-  
velésközök**, **vető-, kaszáló- és aratógépek**-, **gabonatisztító**  
és **osztályozó gépek**.

nagy választékban jutányos árakon kaphatók

## Umrath és Társa

mezőgazdasági gépgyárosoknál

BUDAPESTEN, V., Váczi-körút 60.

Arjegyek és költségvetés kívánatra ingyen és bérmentve.



## Vintschgaui hasas tehének tejelési képesség

2500—3000 liter,

melyet több oldali **bizonylatokkal** igazolhatok,  
kaphatók

**PICK OSWALD**-nál,  
VIII. Külső Kerepesi-út 1. sz.



## A zalathnal kénkövand Ipar r. t. BRASSÓI kénsav- és műtrágya-gyára

ajánlja legjobb minőségű mindennemű

## MŰTRÁGYÁIT

a t. cz. gazdaságosság b. ügyelmébe.

Árajánlatokkal készséggel szolgál a  
Központi iroda, Budapest, IV., Bécsi-utca 5.

## Knuth Károly

mérnök és gyáros.

GYÁR ÉS IRODA:

BUDAPEST,

VII. KER., Garay-utca 6-8. szám.

Elvállal: Központi, víz-, lég- és gőzfűtéseket, lég-  
szusz- és vízvezetéseket, csatornázásokat, szellő-  
zetéseket, ócskálókat, adálytűket, vízszintmért- és emelő-  
gépeket stb., nemkülönben közösen, olaj- és  
rozsium váladékából nyert gázok értékesítését  
szülő készletek készítését, vízcsuklókat, lámpák, lámpa-  
házakat, nagyobb épületeket és gyárakat számára.  
Tervek, költségvetések, földmélmi előirányzatok  
gyorsan készíttetnek.  
Legjobb minőségű **kőszag-és-övek** raktáron



takaríthat meg, ha az ereket és patkányok okozta  
kiszámíthatatlan károkat ellen védekezik.

Éropa valamennyi katonai hatóság, sok ezer **gazdál-  
kodó, főfőbírók**, erdész, molnár és magán **ajánlja** a  
célra a

**Bender-féle szabadalmazott csapdákat.**

Egyesről kímélés! Kérjen prospectust ingyen és bérmentve. Partisli vidéken!

KARL BENDER I., WIEN, IV./F.

# Sok pénz

### ZISKA J. UTÓDA

ROSTÉLY GYÖRGY

Gabona minőségű tizedes és százados hidmérleg gyára.

A gabona- és értéktizede szállítója.

Iroda, gyár és raktár:

Bpestben, VI. Eötvös-utca 47 A. szám.

ALAPÍTÁTOTT 1872 BEN.



Gazdák, gazdaságok és uradalmak ügyelmébe különösen ajánlom gabona minőségű próbameérlegemet. Mivel kívánatos minden gazdaság, gazdaság és uradalmatnak, hogy meliott a gabonájukat eladásra beszájtanák, hogy megbizonyosodjanak mily súlyba van a gabonájuk, s hogy mi a gabona tizedes ára azon súlyu gabonájuk, a melyet eladásra beszájtanak. Ezt eszköz úgy tudhatják meg, hogy ha saját maguk tesznek próbát a mérlegen és meggyőződnek az eredeti súlyról.

A legmegbízhatóbb gabona minőségű és tizedes mérlegek raktáráromban készen kaphatók teljes garanciával, hogy a hűdapesti gabonátizede mérlegével egyeznek. Mindennemű javítások jutányosan és pontosan eszközöltetnek. 6905



Árjegyzék ingyen és bérmentve küldeték.

SACK RUDDLFF egyedüli képviselője Magyarországon

## PROPPER SAMU

Budapest, Váci-körút 52. szám.

Előre bocsátva, hogy Sack Rudolf világhírű gyártmányai eredeti minőségben csak nálam kaphatók:



Ajánlom közközelvélgi egyetem és főbbeszen előtémén kívül nek és dombos talajra egyaránt kitűnően alkalmas sorba- és szővea veigépeimet

szecsakavágó, répvágó gépeimet.

Itéli, járgány- és gönhajtásra

Járgányaimat,

a jel akre lejobb szerkesztő

takarmánypároló

készülékemet s minden egyéb gazdasági gépeket és eszközöket. Mindenkör kimerül Árjegyzék és készséges felvilágosítások.

Ujman szabadalmi maaszt

oigo

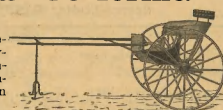
egyfogatos kocsit országunkra. Legjobb és legolcsóbb két-ülésű egyfogatos kocsit

A legrosszabb uton is lehet használni. — Számos elismerő levél.

Ára 130 forint.



Prospectus kimerítő leírással, ugyszinén minden más fajta kocsiról és szánkíróról szóló árjegyzék ingyen és bérmentve.



Weigl J. Prerau

Wien, I. Pestalozzigiásse

cs. és kir. udvari kocsygyáros.

No. 6.

## M. Hann's Söhne

cs. kir. udv. patkolási eszköz szállító

BÉCS, II., Rengasse 6. szám.



Ajánlják nagy raktárakat minden patkolási eszközből és ezen szakmába vágó különlegességekben. — Továbbá ajánlják szabadalmazott, kiváló szerkesztésű és legjobban ajánlott patkóikat lágyoslovak és paripák, ugyszintén



ökrök vasalására.

Különösen kiemeljük cégünknek legujabban szabadalmazott rudvasalásait és kengyeleit. 6515

## BIRDETÉSEK

felvetetnek a kisdohivartalban BUDAPEST, öllé-öt 25-ötik szám.

# SZINATTYUK

minden nemu, híz, nyílvias, mezőgazdasági és iparczélókra. BOWER-BARFF Hite szabadalmazott inoxydálású és szilárd inoxidált acéltartók rozsdára ellen védve.

Arjegyzékek ingyen és bérmentve.

W. GARVENS, Wien, L. Walfschgasse 14. sz. Schwarzenbergstrasse 6.

# MÉRLEGEK

legújabb javított rendszerű Hódos szögdes és hímérlesek fából és vasból, kereskedelmi, közeledelmi, gyári, mezőgazdasági és ipari célokra. Eszközirányítók, mérlegök híz használata, harammérleg. Commandit-társaság szilvát- és mérleggyártára.

Árak franco csomagolás, bécsi indóházba szállítva: tartány ca 2 kilo, kilóként 40 kr. tartány ca 50 kilo kilóként 35 kr., postán ingyen csomagolás 4 bérmentesen 4 kilo 1 phélaszerencs 2 kilo 1 phélaszerencs 2 fr 50 kr., 4 kiló 1 phélaszerencsben 3 fr. Kauesukkal vegyit kilóként 10 krral több. Vízmentes bórkenővadászesztiméknak.

## TERMESZETI NYERS VASELNEPata és Bor-Ápolószesz

4 kilo Hízta suly bi. mentesen 2 fr 250



JUST E. A. és Társa, BECS, XII/2.

Arankamentes, államlag ölmözött léheret, luczernát, répvagvakat, fűmavagvakat, minden czétra és egyéb vetőmagot a legjutányosabb áron és garantált jó minőségben. Olasz szaponvált tisztá vastag gyökekekbeli őrtise. Mindenkor a legmagasabb napi áron, készpénzfizetés mellett vásárolók: gazdasági és erdő vetőmagvakat, mely czétra minikörzt ajánlatot kérek.

## KRAMER LIPOT

Telefon.

AJÁNLÓK: Kocsikenőcsöt, Petroleumot, Zsákolat, ponyvakat, hátrónyfestékeket, fedéllakat és minden egyéb gazdasági cikket. GÉPOLAJAT, u. n. valódi tisztá olivajajat, elsőrendű szatlanított repceolajat elsőrendű ásványolajjal stb.

Sürgönyozim: „CERES” Budapest.

Arjegyzékkel és részletes külön ajánlatokkal kívánatra szolgálók.

Szalonnát Fertőtlenítő szereket, u. n. karbolis, karbolpor, creolin, zöldgálic sz. rézgálic karbololeumot, keserűsöt csudásot stb.

## MŰTRÁGYÁT. BUDAPESTEN, Akadémia-utca 10. sz.

Telefon.



1898. Szinok és Eperjesen első díjak: Arany éremek.

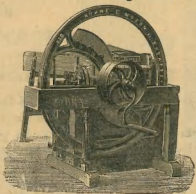
Őszi idény. **KÜHNE E.** Őszi idény.

Magyarország legrégebbi gazdasági gépjára

**MOSONBAN (1856)**

ajánlja az Őszi és téli idényre:

Legjobb szecs kavágó és  
répavágóit, daráló,  
tengeri morzsoló és répamosóit.



Uj! „RAPID“ daralók  
egyedül képviselete!

Uj! Burgonya választók,  
Ventzki-féle takarmány-füllesztők!  
Takarmánykamra berendezések!

Tervek, költségvetések díjmentesen.

Uj, teljes nagy árjegyzékek kérésre díjmentesen.

Főraktár:

Budapest VI., Váci-körút 57/a. sz.

## Birtok-haszonbérlet.

Borsodmegye. Nyék és Lálháza község határában egy 1000 holdas tagosított birtok, gazdasági épületekkel s lakóházzal együtt, vasúti állomás mellett.

**1899-ik évi október hó 1-től bérbeadó.**

Értekezni lehet a felvilágosítással szolgálni a tulajdonos

őzv. Szepessy Andrásné Miskolcz, Mindszent-utca 19.

40338

**Eppen most jelent meg**  
az 1899. január 1-én életbelépő

Uj Fogyasztási Adók

Részletes Ismertetése

részletes magyarázatokkal ellátva.

**A szeszadóról** szóló 1888:XXIV. t.-cz. 3. §-ában, valamint

**A cukoradóról** szóló 1896: XIX. t.-czikben foglalt határoz-  
mányok meghosszabbítása. (1898: XV. t.-cz.)

**A szeszforgalmi adó.** (1898: XVI. t.-czik) 87,651/98. p. m. számú  
végrehajtási utasítással.

**A cukor- és sörfogyasztási adó.** (1898: XVII. t.-czik),  
87,652/98. és 87,653/98. p. m. számú végrehajtási utasítá-  
sokkal).

**Átmeneti intézkedések.** Az új fogyasztási adók életbeléptekor  
készletben lévő szesz, cukor és sör pótadója s az ezen  
cikkek után már fizetett adók visszatérítése. (98,808. p. m.  
számú rendelet).

Összeállította: **GÁSPÁR I. IMRE.**

Megrendelhető a

„Magyar Pénzügy“ és a „Magyar Kereskedők Lapja“  
kiadóhivatalában:

Budapest, VII., Rottenbiller-utca 34.

Ára 3 korona.

# MEGJELENT

az Országos Magyar Gazdasági Egy. kiadásában a

Suschka Richárd

(a magyarórári gazd. akadémia intézője)

## Egyszerű gazdasági számvitele,

az O. M. G. E. által 1000 frt pályadíjjal koszorúzott **pályamű.**

Bolti ára csinos vászonkötésben **3 frt.**

Az „Orsz. Magy. Gazd. Egy.“ tagjainak, illetve a „KÖZTELEK“ elő-  
fizetőinek csomagolva és az összeg előzetes beküldése mellett portó-  
mentesen megküldve **2 frt 30 kr.**

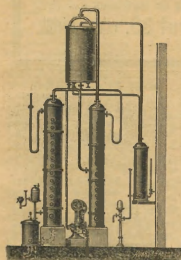
Megrendelések a „Köztelek“ kiadóhivatalába,

BUDAPEST, IX. ker., Üllői-ut 25. szám alá intézendők.

**A m. kir. államvasutak gépgyáranak vezérügynöksége****Budapest, Váci-körút 32. szám alatt.**Ajánlja a magy. kir. államvasutak gépgyárában készült **gőzeséplőgarnturát**, ipari csúlokra alkalmas „Compound” lokomobíljait, teljesen vasból készült **szalmakazató gépeit, gőz-kukoriczamorzóelőt, Slibor-féle körűrészeit,****„Millenium” kaszáló és aratógépeit,**továbbá **SÄCK**-féle ekéit, vetőgépeit, boronáit és egyéb gazdasági gépeit.

A „Fairbanks” mérleg és gépgyár kizárólagos képviselete.

Árjegyzék ingyen és bérmentve.

**E. Leinhaas, Freiberg i. Sachsen**

gépgyár, rézműves és kazánkovács

ajánlja mint hosszú évek óta specialista, teljes

**mezőgazdasági szeszfűző-ít,****szeszfinomító-ít és élesztőgyár berendezés-ít,**

ugyszinte minden egyes e szakmába vágó gépeit és eszközeit

**gőzgépeket és gőzgépkazánokat.****Magyarországon eddig 26 szeszgyárat rendeztem be.**

Előváros referenciák.

Lapunk kiadóhivatalában megrendelhető:

**A sertés javítása és hizlalása**

gazdak és hizlalók használatára.

Irta K. Kuffly Pál.

Ára portómentes küldéssel 1 forint 10 krajczár.

Amerikai szabadalmazott

forrasztás nélküli

**ACZELLÁNCZOK.**

A forrasztott láncokhoz képest kétfézer oly nagy ellenállás a töréssel szemben.

**Erős, könnyű és olcsóbb** minden egyéb láncnál.

Actien Gesellschaft Stahlwerke

Weissertels,

von Goeppinger &amp; Co.

Wetzlar, a. Rh. Fabrik-Str. 10.

Kapható minden nagyobb vaskereskedésben. Bízonyítványok és árjegyzékek ingyen. 5573

\* \* \* **Legszebb ajándék!** \* \* \***„EGYIPTOM”****MAGYAR TANÁROK TANULMÁNYKÖNYVE.**

SZERKESZTETTE

**KÖRÖSI LÁSZLÓ.**

Gyönyörű \* \* \*

\* \* \* kiállításban,

páratlan \* \* \*

\* \* \* díszkötéssel.

100 képpel.

Ára 6 forint.

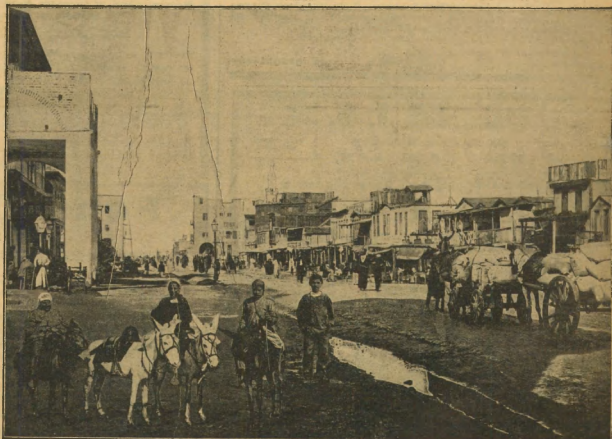
Megrendelhető a

**„KÖZTELEK”**

kiadóhivatalánál,

**BUDAPEST,****Üllői-ut 25. sz.**

(Köztelek.)



# PAUCKSCH BUDAPEST, Muzeum-körút 35.

H. Paucksch részvénytársaság főkötele, e.

Törzsgyárunk **LANDSBERG A. W.**

gépgyár, vasöntőde, gőzkazán-gyár és rézműves-műhely

**53 éves fennállása óta**  
mint legkiválóbb különlegességét  
legjobbain jövedel-  
mező

rendezett be a

legjobb rendszer szerint.

**80 fűvelől 1700 telepet állítottunk fel 50 év óta.**

Szállítjuk továbbá a szükséges berendezéseket **szeszfőzőmá-  
kéménytűgyárak, tejgazdaságok, malátagyárak és sörözők számára.**

Megkereséseket **Paucksch, Budapest, Muzeum-körút 35.** címre kérjük.  
(Gyártelep: Kőbánya.)

## KONKOLYOZÓK (trieurők)

minden gabonánem osztályozására



**Graepel-Hugó**  
gépgyáronál  
Budapest, V. külső vári-út 46.  
Mintegy 10 kgr. gabonam-  
minta bökülésén esetén  
különleges trieur készí-  
tetik. 0442

**Malom berendezési**  
osztályunk a t. cz. nagy költségű sztrazsfigyelőbe ajánlom.  
Árjegyzékíngyen és bérmentve.

## mesterséges borok készítésének

forgalomban hozatalának tilalmáról szóló

## Törvény.

Magyarországi jegyzetekkel ellátta:  
Dr. LÓNYAI FERENCZ.  
**Ára 80 kr.**  
Megrendelhető a "Körtelék" kiadóhivatalban, Budapest, Üllői-út 25.

Magy. kir. Államvasutak.  
102.747/CIL 98. szám.

## HIRDETÉNY.

Keletnémet-magyar vasuti kötelek. (A díj-szabásokban való változások iránt.)

1899. évi január hó 1-ével a Breslauban levő Treuburger és Märkischen Bahnhof énevezés alatt ismeretes telehrágyudávörök a Breslau Markisch-Treuburger Bahnhof énevezés alatt egyesítettül fog-  
nak. Ezen új állomással való forgalomban a keletnémet-magyar kötelek díjszabásokban foglalt díjtételek közül mindenkor az olcsóbb díjtételek, illetőleg a kilométermutatóban a kisebb távolságok nyerne alkalmazhatók.

A fenti állomások egyesítése folytán a kötelek díjszabásokban, valamint az azokhoz megjelölt pótlékokban mindenütt, ahol az egyik vagy másik pályaudvar neve elő-  
fordul, az új énevezés irandó.

Budapest, 1898. december hóban.  
A nagy kir. Államvasutak igazgatósága a részes vasutak nevében is.  
(Ütányomás nem díjaztatik.)

**KÖTÉL ZSINEG**

**POLLÁK SAMUEL GRÜNER & SZÉPESZ**  
ZSÁK, PONYVA, FOKROK.

**KÉVERŐTŐ**

LEGÖKÖLETESEBB MŰVEKÖTŐ

Tessék árlapot kérni.

Magy. kir. Államvasutak.  
180942/98. CIL.

## Hirdetmény.

Nyugotmagyar-ország vasuti kötelek. Díjszabási pótlék kiadás.  
A nyugotmagyar-ország vasuti kötelekben 1897. évi november 1. óta érvényes IV. rész 1. díjszabási feltehez 1899. évi január hó 1-én az I. szakmá közt lép életbe. Tartalma: I. Díjtételek hatályon kívül helyezése. II. Új állomások felvételje. III. Díjtételek módosítása. IV. Állomási név megváltoztatása. V. Az irányítási szabályzat kiegészítése és módosítása. VI. Sajátbirtok jegyzéke.

A díjszabási pótlék példányai a részes vasutaknál megszereshetők.  
Budapest, 1898. december hóban.  
(Ütányomást nem díjaztatik.)

## AZ IGAZGATÓSÁG.

**WEISER J. G.**  
gazdasági gépgyára és vasöntődéje  
**MAGYAR-KANIZSÁN.**  
Külföldön kéns a szerkesztési engedélyteljesítéshez

**Magyarország legjobb sorvetőgépe a**

# ZALA-DRILL

Az Ors. Magy. Geod. Egyesület 1897. október hóban Kiskőrös rendezett nemzet-  
közi vetőgépversenyén a legjobb díjjal, a

**állami aranyéremmel**



Is az 1897. szeptember hóban Léván rendezett nemzet-  
közi vetőgépversenyen a legjobb díjjal magy-  
ar-éremmel jutalmazott ki-  
állításra szabott, kő-  
bázis laposkerékű állati-  
erővel hajtandó  
**Zala-Drill és Parfektá**  
vetőgépét; több ki-  
állításra jutalmazott

Saak-rendszert az állatokét, szeszek- és répvágóit és mindenféle gazdasági gépeit és eszközöket.  
„Planet jr.” rész-kerékű repákapa és töltőgőze, a 11 ft.

# KAINIT

nagyban és kicsinyben.

Megrendelhető az Országos Magyar Gazdasági Egyesület hídeli Németországi (Budapesti Körtelék).

A r a k i:

nagyban waggon-rakományonként az Leopoldshall-Straussfurt, ölemezett állapotban 106 ft, szákbán szállítva 180 ft. A vasuti szállítási költség a különböző távolsági rendeltetési állomások szerint 130—140 ft között váltakozik.

Kicsinyben mm-ként szákkal együtt budapesti rakтарыnkól egy-szállitott gőzező részére 2 ft 80 kr., nem tagoknak 3 ft.  
A megrendeléssel egyidejűleg a kainit árát egyesületünk pénztárhoz beküldeni kérjük, a szállítási költségek a küldemény átvételénél fizetendők.

# Fehér Miklós

gépgyára

BUDAPEST, IX., Üllői-út 23. szám.

Ajánlja a m. k. Államvasutak gépgyárában készült gőzező géparitárakat, Compond locomoblokat stb., rakтарыn tart mindenféle gazdasági gépet, benzinkomoblokat, földműveléssz-  
közöket,  
— jól kijavított —  
lokomoblokat és csapófényeket különböző gyártmány és nagyságban. Ajánlja jól felszerelt gépműhelyét gépek javítására és malomszerelvények gyártására. Csereszételek lokomobill és csapófényre kötételek.



Massey-Harris, elsőrangú aratógőz gyárának képviselőte.

Jutányos árak és előnyös fizetési feltételek.

— Árjegyzék ingyen és bérmentve. —



# Gőzekéket, Gőz-utihengereket „ Gőz-utimozdonyokat

a legköltelesebb szerkezettel és legolcsóbb árak mellett szállít

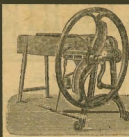
## John Fowler & Co.

Teléfono 98—50.

Budapest—Kelenföld, a vasútállomásnál szemben,

hol is épített új telepekön gőzeket szerkezetéről árlatolt rendeztek be. Ugyanott teljesen berendezett tartalék-rész-raktárt és javító-műhelyt tartanak fenn.

Budapestről a keleti (központi) pályaudvarról és a déli vonaton Buda-  
ról könnyen elérhető.



## Szecskaavágók

járgány- és közhajtásra,

## Répvágók,

legújabb szabadalmazott

„RAPID“ darálógépek

Wentzki-féle szabad.

gyorstakarmány-füllesztők  
nagy készletben.

## Lakos Nándor

FRIEDLAENDER JÓZSEF megáldada-  
sági gép-, szélmotor- és szivattyúgyár  
magyarországi vezérképviselete

Budapest, VIII., Külső Kerepesi-út 1.

a központi pályaudvar mellett.  
Kimerülő árjegyzék ingyen és bérmentve.



Nagy hír. államvasutak.  
192343. CIL. szám.

### Hirdetmény.

Németszföld-osztrák-magyar vasuti kőtelek.  
(Díjazásból pótlék elbőrléptése).

1898. évi január hó 1-én a címben megnevezett kőtelek forgalomban 1898. évi április hó 1-től érvényes árjegyzékét II. rész 3. füzetben az V. pótlék lép életbe, mely az 1. kivétel díjazásb. kiegészítésén kívül előző módosított díjteleket tartalmaz gyere- és tobradarárúkat, valamint a 7. és 8. kivétel díjazásokról illetőleg. Az igazgatóság.

Van szerencsénk ajánlani  
szavatolt tisztaságn

## Thomasfoszfátlisztet

A legmagasabb tisztaságú kőlisztet

szavatolt 15—20% citrátban oldható foszforsavvalommal és 85—100% perfoszfáttal.

Felülmúlhatlan, minden talajra alkalmas trágyaszor, különösen so-  
vány talajok javítására, kitűnő hatású az összes gabonafélék, kapás és  
olajnövények, káposzta és lucerna, szőlő, konyó és kerti veteményekre,  
kiváléképen a rétekre. Legjobb, leghatásosabb és legolcsóbb  
foszforavirágja tekintettel hatásának tartósságára, felülmúlja az  
összes szuperfoszfátokat. A citrátban oldható foszfor-sav-tartalomért  
szavatosságot vállalunk, netelán hiányt megérítünk. Árjávalokkal,  
szakmánakkal és egyéb felvilágosítással a legkészségesebben szolgál

A csehországi Thomasvári prágai foszfátliást előadói iródtálcának vezérképviselete  
a magyar korona orsz. területén

**KALMÁR VILMOS,** BUDAPEST,  
VII., Erzsébet-kört 34. szám.  
Martellin a legfinomabb dohánynevesztő trágya kir. családja. Kainit.

## Szab. tejszállító kannák tölgyfából.

A legolcsóbb, legtartósabb és legkényelmesebb  
szállításra és  
tejgazdasági üzemhez.

**OSKAR MARTH** PFAFFSTÄTEN  
bet WIEN

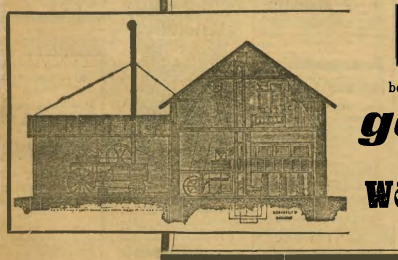
Prospektusok ingyen és bérmentve.

## Fuehs Hermann

tejgazdasági edények gyára  
BUDAPEST,  
VI., ANGYALFÖLD, JÁSZ-UTCA 7. SZ.

Edény gyártmányaink egy minő-  
ségben, mint ár tekintetében általá-  
nos elismerésben részesülnek.

Hozza vezélni kívánó felsorolom:  
a „Budapesti Készlet” Tej-  
szarvak Székelzetét”, a  
„Gárd Budapesti Tejgye-  
sület” ügyvezető az arad,  
pécél, stb. tejcsarnokokat  
és számos nagy hazai gaz-  
dálgók.  
Referenciákkal szívesen  
szolgálok.  
Telefon-szám 17—35.



# MALOM.

berendezéseket teljesen, úgy egyes malomgépeket, valamint

## gépöntvényeket

gazdasági gépműhelyek részére gyárt és szállít:

## Wörner J. és Társa

Budapest, Külső váci-ut 54—56. sz.